

Møteinnkalling

Møtedato: 05.05.2022 kl. 19:00

Møtested: Fjellhamar kirke

Arkivsak: 21/00028

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighetsråd

Saksliste

Fjellhamar menighetsråd

Møtedato: 05.05.2022 kl. 19:00

Møtested: Fjellhamar kirke

Arkivsak: 21/00028

Forfall må meldes snarest på e-post ob233@kirken.no.
Alle medlemmer og varamedlemmene Holm og Gravseth innkalles.

Meldte forfall: Arild Isaksen

Åpningsord og bevertning: Marit Hofset

SAKSLISTE		
Godkjenning av innkalling og saksliste		
49/22	21/00028-343	Godkjenning av innkalling og saksliste
Godkjenning av protokoll		
50/22	21/00028-344	Godkjenning av Protokoll
Saker til behandling		
51/22	21/00028-313	Sikkerhets- og beredskapsavtale for Fjellhamar menighet
52/22	21/00028-331	Eierforhold Lørenskog kirke
53/22	21/00028-333	Møte med G-2 utvalget
54/22	21/00028-334	Evaluering av gudstjenestene høsten 2021 og Gudstjenesteplan høsten 2022
55/22	21/00028-332	Tildeling av prokura
56/22	21/00028-335	Evaluering av årsmøtet 2022
57/22	21/00028-336	Gratisuka 2022
58/22	21/00028-320	Misjons-samarbeid TNC
59/22	21/00028-337	Menighetens strategi - delmål

60/22	21/00028-338	Menighetens offer - fordeling til interne og eksterne formål
Orienteringssaker		
61/22	21/00028-339	Oppdatering Årshjul 2022
62/22	21/00028-340	Samarbeidsavtale mellom BUF, Fjellhamar menighetsråd og Lørenskog kirkelige fellesråd
63/22	21/00028-341	Vår inkluderende menighet
64/22	21/00028-342	Referat fra møte i BUF 20.4.22
65/22	21/00028-345	Nytt fra stab, utvalg, BUF og Lørenskog kirkelige fellesråd
Eventuelt		

LØRENSKOG, 29.04.2022

Arild Isaksen
Leder

Olav M. Bjørnsen
møtesekretær

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler	Klasse	Saksmappe	Gradering
Olav Martin Bjørnsen	411	21/00028-343	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd	49/22	05.05.2022

Godkjenning av innkalling og saksliste**Saksframlegg**

Innkalling til menighetsrådsmøtet den 5. mai 2022 skal godkjennes

Saksliste til menighetsrådsmøtet den 5. mai skal godkjennes

Det skal meldes om saker som skal behandles under Eventuelt

Forslag til vedtak

Innkalling til menighetsrådsmøtet den 5. mai 2022 ble godkjent

Saksliste til menighetsrådsmøtet den 5. mai ble godkjent

Det ble meldt om ... saker til Eventuelt

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler	Klasse	Saksmappe	Gradering
Olav Martin Bjørnsen	411	21/00028-344	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd	50/22	05.05.2022

Godkjenning av Protokoll**Vedlegg:**

220331 FMR Protokoll

Saksframlegg

Protokoll for menighetsrådsmøtet den 31. mars skal godkjennes

Forslag til vedtak

Protokoll for menighetsrådsmøtet den 31. mars ble godkjent

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighetsråd

Møteprotokoll

Fjellhamar menighetsråd

Møtedato: 31.03.2022 kl. 19:00
 Møtested: Fjellhamar kirke
 Arkivsak: 21/00028

Til stede: Arild Isaksen, Kirsti Harda Frøshaug, Anita Fosterud Reitan, Bente Helle Molstad, Jørn Aleksandersen, Rune Robsahm Kjørven, Geir Morten Førland, Tor Martin Synnes, Martin Ljønes

Møtende varamedlemmer: Kari Olafsrud, Børn Olav Solheim

Forfall: Marit Hofset, Monica Jørgensen Holm

Andre:

Protokollfører: Olav M. Bjørnsen

SAKSLISTE

Side

Godkjenning av innkalling og saksliste

[31/22](#) Godkjenning av innkalling og saksliste 2

Godkjenning av protokoll

[32/22](#) Godkjenning av protokoll 3

Saker til behandling

[33/22](#) Gjest: Kirkeverge Martin Ljønes 3

[34/22](#) Innspill fra Fjellhamar menighetsråd omkring behov for vedlikehold, driftsprosjekter eller investeringsprosjekter 4

[35/22](#) Innvielse av orgel i Lørenskog kirke 5

[36/22](#) Menighetsweekend 2022 5

[37/22](#) Strategi; Lokale organisasjoner skal få mulighet til å bidra 6

[38/22](#) Samhandling og Samarbeidsavtale mellom Lørenskog Fellesråd, Barn- og unge Fjellhamar og Fjellhamar Menighetsråd. 7

[39/22](#) Lørenskog kirke: Eierforhold 7

Orienteringssaker

[40/22](#) Årsregnskap 2021: Etterbehandling 8

[41/22](#) Regnskapsrapport Trosopplæring 2021 9

[42/22](#) Menighetens årsmøte, søndag den 3. april 9

[43/22](#) Fredsgudstjeneste og solidaritetsvanding 20. mars 2022 10

[44/22](#) Regnbuemesse 10

45/22	Godkjenning på montering av lamper i kirkerommet	11
46/22	Rapport om lokal organisering Lørenskog (Fjellhamar)	11
47/22	Notat om sårbare mennesker	12
48/22	Diverse orienteringer	12

Eventuelt

Sted, 06.04.2022

Arild Isaksen

Olav M. Bjørnsen
Sekretær

Godkjenning av innkalling og saksliste

31/22 Godkjenning av innkalling og sakliste

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	31/22

Forslag til vedtak

Innkalling til menighetsrådsmøtet torsdag den 31. mars godkjennes
Saksliste til menighetsrådsmøtet torsdag den 31. mars godkjennes

Møtebehandling

Det ble meldt 3 saker til Eventuelt

Vedtak

Innkalling til menighetsrådsmøtet torsdag den 31. mars godkjennes
Saksliste til menighetsrådsmøtet torsdag den 31. mars godkjennes

[Lagre vedtak]

Godkjenning av protokoll**32/22 Godkjenning av protokoll**

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	32/22

Forslag til vedtak

Protokoll for menighetsrådsmøtet den 17. februar 2022 godkjennes

Møtebehandling**Vedtak**

Protokoll for menighetsrådsmøtet den 17. februar 2022 godkjennes

[Lagre vedtak]

Saker til behandling**33/22 Gjest: Kirkeverge Martin Ljønes**

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	33/22

Forslag til vedtak

- Kirkevergen takkes for det gode samarbeidet som er mellom LFR og FM.
- Konkrete punkter til oppfølging utarbeides under møtet.

Møtebehandling

Fjellhamar menighetsråd ba om at fellesmøtet mellom menighetsrådene og fellesrådet som opprinnelig var berammet til tirsdag 14. desember 2021, men som ble utsatt grunnet koronarestriksjoner, avholdes før sommeren 2022.

Kirkevergen kunne informere om at oppussing av korparti har blitt noe utsatt, per nå er planlagt ferdigstilling om lag en måned etter påske.

Utfordringer med henhold til bruk av saklister som produseres i nåværende saksbehandlersystem ble tatt opp. Det settes av tid til intern opplæring i bruk av dette i førstkommande menighetsrådsmøte.

Kirkevergen ble forespurt om en nærmere utredning og forklaring på emnet pensjonskostnader, og da spesifikt pensjonskostnader for giverstillingene som finansieres av menigheten.

Vedtak

- Kirkevergen takkes for det gode samarbeidet som er mellom LFR og FM.
- Kirkevergen vil utarbeide en utredning om pensjonskostnader for de giverfinansierte stillingene innen neste måte i Fjellhamar menighetsråd

[Lagre vedtak]

34/22 Innspill fra Fjellhamar menighetsråd omkring behov for vedlikehold, driftsprosjekter eller investeringsprosjekter

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	34/22

Forslag til vedtak

- FMR ber ny projektor i kirkerommet tas inn som nytt investeringsprosjekt i LFR drifts-, investerings- og vedlikeholdsbudsjett.
- FMR støtter LKF sine prioriteringer i drifts-, investerings- og vedlikeholdsbudsjett.

Møtebehandling

Vedtak

- FMR ber om at ny projektor i kirkerommet tas inn som nytt investeringsprosjekt i LFR drifts-, investerings- og vedlikeholdsbudsjett.
- FMR støtter LKF sine prioriteringer i drifts-, investerings- og vedlikeholdsbudsjett.

[Lagre vedtak]

35/22 Innvielse av orgel i Lørenskog kirke

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	35/22

Forslag til vedtak

Innvielse av orgel finner sted i en felles gudstjeneste i Lørenskog kirke 18.september 2022 kl 1100. AU i begge råd nedsetter i fellesskap et innvielsesutvalg i samarbeid med musikerne i begge menigheter. Menighetsrådet ber om at innvielsesutvalget legger frem plan for arrangementet innen 2.mai.

Møtebehandling

Vedtak

Innvielse av orgel finner sted i en felles gudstjeneste i Lørenskog kirke 18.september 2022 kl 1100. AU i begge råd nedsetter i fellesskap et innvielsesutvalg i samarbeid med musikerne i begge menigheter. Menighetsrådet ber om at innvielsesutvalget legger frem foreløpig plan for arrangementet innen 2.mai.

[Lagre vedtak]

36/22 Menighetsweekend 2022

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	36/22

Forslag til vedtak

- Det nedsettes en komite for menighetsweekenden 19-21. august bestående av følgende personer:
- Fjellhamar menighetsråd ønsker følgende tema på samlingen lørdag formiddag:

Møtebehandling

Vedtak

- Arbeidsutvalget gis fullmakt til å nedsette en komite for menighetsweekenden 19-21. august. Menighetsrådet informeres om sammensetning så snart denne er klar
- Fjellhamar menighetsråd ønsker at tema på samlingen lørdag formiddag skal være relatert til emnet håp.

[Lagre vedtak]

37/22 Strategi; Lokale organisasjoner skal få mulighet til å bidra

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	37/22

Forslag til vedtak

Møtebehandling

Flere forslag til samarbeid med lokale organisasjoner ble foreslått under møtebehandlingen; korkveld med bygdas kor, invitere korps, Dame- og Mannskoret og St. Laurenstiuskoret til gudstjenester en gang i året, Lokale DNT/Miljøvern avdelinger når vi har fokus på miljø/klima i gudstjenesten og nærmere kontakt med Speidern. Det ble også foreslått å utfordre idretts- og andre lag og foreninger til å stille med medledere til Åpen fredagskveld for ungdom i kirken.

Vedtak

Fjellhamar menighetsråd vil søke å etablere samarbeid med organisasjoner både tilknyttet søndagens gudstjenester og tilknyttet det øvrige menighetsarbeidet utenom søndagene

Fjellhamar menighetsråd vil i samarbeid med Skårer menighetsråd søke å etablere

en møteplass og et egnet lokale for gudstjenester for de Ukrainske flyktningene i Lørenskog kommune

[Lagre vedtak]

38/22 Samhandling og Samarbeidsavtale mellom Lørenskog Fellestråd, Barn- og unge Fjellhamar og Fjellhamar Menighetsråd.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	38/22

Forslag til vedtak

Informasjon om samhandling og samarbeidsavtale tas til orientering

Møtebehandling

Ved en inkurie hadde feil versjon av samarbeidsavtale blitt distribuert med sakslisten. Korrekt versjon tas inn som orienteringssak til menighetsrådsmøtet den 5. mai.

Vedtak

- Referat fra BUF sine styremøter blir en del av faste orienteringer på MR møtene. Det vil være naturlig å innkalle rådets representant i BUF til møter hvor referatene fra styremøtene foreligger.
- BUF sine generalforsamlinger er åpne for betalende medlemmer, men også FMR er velkommen. FMR bør delta på møtene (minimum AU) og har talerett på møtet.

[Lagre vedtak]

39/22 Lørenskog kirke: Eierforhold

Behandlet av	Møtedato	Saknr

1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	39/22
---------------------------	------------	-------

Forslag til vedtak

Tas til orientering

Møtebehandling

Vedtak

Saken tas til orientering. Realitetsbehandling settes tentativt til menighetsrådsmøtet den 5. mai.

[Lagre vedtak]

Orienteringssaker

40/22 Årsregnskap 2021: Etterbehandling

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	40/22

Forslag til vedtak

Tas til orientering

Møtebehandling

Vedtak

Tas til orientering

[Lagre vedtak]

41/22 Regnskapsrapport Trosopplæring 2021

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	41/22

Forslag til vedtak**Møtebehandling****Vedtak**

Tas til orientering

[Lagre vedtak]

42/22 Menighetens årsmøte, søndag den 3. april

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	42/22

Forslag til vedtak

Gjennomføring av årsmøtet tas til orientering.

Møtebehandling**Vedtak**

Gjennomføring av årsmøtet tas til orientering.

[Lagre vedtak]

43/22 Fredsgudstjeneste og solidaritetsvandring 20. mars 2022

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	43/22

Forslag til vedtak

Tas til orientering

Møtebehandling

Vedtak

Tas til orientering

[Lagre vedtak]

44/22 Regnbuemesse

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	44/22

Forslag til vedtak

Møtebehandling

Regnbuemessen i april legges til onsdag den 20. april kl. 19.00.

Vedtak

Tas til orientering

[Lagre vedtak]

45/22 Godkjenning på montering av lamper i kirkerommet

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	45/22

Forslag til vedtak

Saken tas til orientering

Møtebehandling

Vedtak

Saken tas til orientering

[Lagre vedtak]

46/22 Rapport om lokal organisering Lørenskog

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	46/22

Forslag til vedtak

Saken tas til orientering

Møtebehandling

Vedtak

Saken tas til orientering

[Lagre vedtak]

47/22 Notat om sårbare mennesker

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	47/22

Forslag til vedtak

Tas til orientering

Møtebehandling

Forbønntjensten vil informeres om utredningen.

Vedtak

Tas til orientering

[Lagre vedtak]

48/22 Diverse orienteringer

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fjellhamar menighetsråd	31.03.2022	48/22

Forslag til vedtak

Tas til orientering

Møtebehandling

Vedtak

Tas til orientering

[Lagre vedtak]

Eventuelt

Beredskapsplan diakoni

Beredskapsplan for diakoni er under utarbeidelse, med planlagt behandling i menighetsrådet den 5. mai

Solidaritetskonsert lørdag 2. april

Det blir avholdt en solidaritetskonsert i Fjellhamar kirke lørdag 2. april. Inntektene går til Ukraina, og det er gode lokale krefter som er i aksjon. Menighetsrådet ble oppfordret til å møte.

Innsettelse av biskop

Ny biskop i Borg bispedømme, Kari Mangrud Alvsvåg, skal innsettes søndag den 24. april. Gudstjeneste og kirkekaffe er åpen for alle.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Monica Jørgensen Holm	411	21/00028-313	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd	51/22	05.05.2022

Sikkerhets- og beredskapsavtale for Fjellhamar menighet

Vedlegg:

Fjellhamar beredskapsplan 28.4.22

Saksframlegg

Fjellhamar menighet har ihht samarbeidsavtalen med BUF (og LFR) det endelige ansvaret for alle arrangementer i regi av menigheten. Dette gjelder både arrangementer i kirkene i Lørenskog og arrangementer utenfor kommunen. Menigheten inviterer flere ganger i året til turer og leire for særlig ungdommer og i løpet av året er det flere hundre konfirmanter og ungdommer med på disse arrangementene. Tradisjonelt har menigheten også to årlige turer til Rezekne i Latvia med 10-20 ungdommer, og ledertreningstur for ungdom til England. Det er viktig at våre arrangementer har et solid sikkerhetsopplegg som minimerer risiko for ulykker og skade. Samtidig må det i en profesjonell organisasjon som vår være et beredskapsopplegg som trer i kraft skulle det usannsynlige skje at våre deltakere blir utsatt for ulykke og uønskede hendinger. I samarbeid med BUF er det utarbeidet en sikkerhets- og beredskapsplan som skal benyttes ved alle arrangementer utenfor kirkene. Selv om denne planen primært er rettet inn mot arrangementer for ungdom, skal den også benyttes hvis andre grupperinger i regi av menigheten er på tur, som feks menighetsweekend, korturer, seniorturer og stabsturer til utlandet.

I planen legges inn en god del informasjon om aktuelle nødetater og sykehus i området som besøkes, samt kontaktinformasjon til de som leder arrangementet og som opptrer som kriseteam hvis ulykken skulle være ute. I tillegg vil det være en krisestab som trer i funksjon i Lørenskog og som består av prest, kirkeverge, diakon og menighetsrådsleder. Det vil være naturlig at sikkerhets- og beredskapsplanen evalueres hvis den blir bruk og planen må være kjent og tilgjengelig for alle i menigheten som har ansvar ved slike arrangementer.

Forslag til vedtak

Fjellhamar menighetsråd godkjenner Sikkerhets- og beredskapsplanen for Fjellhamar menighet

Sikkerhets- og beredkapsplan

for arrangement / leir / reise for Fjellhamar menighet og BUF

Dette er en sikkerhets- og beredkapsplan som skal

- gjennomgås med alle ledere i forkant av arrangementet
- gjennomgås og gjøres tilgjengelig for ansvarlige hjemme/lokalt
- være lett tilgjengelig/oppslått under hele arrangementet
- evalueres etter hvert arrangementet hvor planen er iverksatt

1. Beredkapsplan for (fyll inn arrangement _____)

Dette er sikkerhets- og beredkapsplan for (arr. _____) den __. __. __. til __. __. __. (Fyll inn arrangement _____) er et sted for gode opplevelser, men kriser og ulykker kan oppstå.

Sikkerhets- og beredkapsplanen har til hensikt å redusere sannsynligheten for alvorlige kriser, skape trygghet hos deltager, pårørende og ledere, samt redegjøre for handlingsplan dersom en alvorlig situasjon skulle oppstå.

Noen mulige kriser på/i/under (arrangement _____) kan være: ulykke, alvorlig sykdom, død, brann, matforgiftning, vold, eller kriser andre steder i landet som også angår oss.

2. Ansvar for å varsle ligger hos den som først oppdager krisen

Hvis en krise oppstår gjøres følgende:

1) Du kan være førstemann på stedet etter at krisen har oppstått! Din innsats kan redde liv. Ta ledelsen, eller bistå andre som allerede hjelper.

Redd liv, deretter evt. materielle verdier.

2) Er person(er) bevisstløs? Iverksett førstehjelp.

3) Hvis det er fare for liv, ring nødnumrene: Norge ; Brann: 110, Politi: 112, Ambulanse: 113
Utlandet:

Husk å oppgi:

- ditt navn
- hvor du ringer fra
- hva har skjedd
- hvor mange er skadet

Du vil få veiledning når du ringer nødnummeret.

4) Kontaktinfo nærmeste legevakt

(fyll inn navn og telefonnummer til legevakt _____)

3. Arrangementsansvarlig: Navn og kontaktinfo

Kontakt hovedansvarlig leder for arrangementet

(fyll inn navn _____, mobilnummer _____ og event. sted der vedkommende sover _____)

Dersom hovedansvarlig leder ikke svarer, ta direkte kontakt med

(fyll inn navn på leder for kriseteamet _____, mobilnummer _____, event. hvor vedkommende sover _____)

Kriseteam: (Ved nødvendighet) sammensetning

Kriseteamet for (arrangementet) består av

Leder: (Navn _____/tittel _____/fagkompetanse _____)

(Navn _____/tittel _____/fagkompetanse _____)

(Navn _____/tittel _____/fagkompetanse _____)

(Navn _____/tittel _____/fagkompetanse _____)

5. Kontaktperson og krisestab lokalt/hjemme/i organisasjonen/menigheten

I tillegg til kriseteamet skal det være en kontaktperson og en Krisestab i Fjellhamar menighet.

Kontaktpersonen skal umiddelbart informere Krisestab i menigheten og kontaktperson og Krisestab vil samle informasjon, gi oppdatert informasjon til pårørende, eventuelt håndtere presse og starte organisering av krisearbeidet hjemme.

(fyll inn navn _____/tittel _____/ kontaktinformasjon _____ på kontaktperson hjemme/i org./i menighet)

Krisestab i Fjellhamar menighet:

Prest (kan være samme som kontaktperson) (fyll inn navn _____/tittel _____/ kontaktinformasjon _____)

Kirkeverge : (fyll inn navn _____/tittel _____/ kontaktinformasjon _____)

Menighetsrådsleder; (fyll inn navn _____/tittel _____/ kontaktinformasjon _____)

Diakon: (fyll inn navn _____/tittel _____/ kontaktinformasjon _____)

6. Hvilke situasjoner vil medføre iverksetting av kriseteamet

Hovedansvarlig leder på (fyll inn arrangementet _____, navn på hovedansvarlig leder _____) har ansvar for å vurdere om kriseteamet skal innkalles.

Ved innkalling vurderer kriseteamet om ytterligere krisebereidskap skal iverksettes.

7. Beredskap for eventuelle underledere ved store/spredte arrangement

Ved store/spredte arrangement kan det være behov for en egen oversikt over definerte beredkapsledere på ulike hus/underleire/enheter

Disse er sikkerhets- og beredkapsansvarlig på ulike steder/i ulike enheter:

Sted/gruppe/enhet Sikkerhets- og beredkapsansvarlig Mobil

Fyll inn fyll inn fyll inn

Fyll inn fyll inn fyll inn

Fyll inn fyll inn fyll inn

8. Beredkapsinstruks for varsling av alvorlige hendelser/dødsfall, samt ikke ønskelig adferd Ved dødsfall eller svært alvorlig skade er myndighetene ansvarlig for informasjonen, dette skal ikke gå via kontaktperson på hjemstedet/i Norge. I slike situasjoner kan følgende setning måtte brukes "Det har skjedd en alvorlig ulykke. Jeg kan dessverre ikke si mer nå" selv om du vet at noen er død og hvem det er. Dødsmelding skjer alltid gjennom politi/prest. Ved ikke ønsket adferd som krever varsling/rapportering skal virksomhetens rutiner følges (finnes i Teams)

9. Beredkapsinstruks for kontakt med presse/hvem uttaler seg ikke

Ved større ulykker vil pressen ta kontakt. Ikke spekuler i årsak til ulykke, skyldspørsmål eller omfang. Det er politiets oppgave. Vi skal IKKE offentliggjøre navn på forulykkede eller skadde, dette er politiets oppgave. Hvis lokal kontaktperson er godt nok informert om hva dere gjør, henvis pressen til ham/henne for praktiske spørsmål og faktainformasjon. Eventuelt følgende: Det er kun (*sett inn navn ____/tittel ____*) eller (*sett inn navn ____/tittel ____*) som uttaler seg på vegne av (*sett inn navn på organisasjon/menighet/gruppe ____*).

10. Forebygging av kriser

Det er ansvarlig hovedleder sitt ansvar at

- det til enhver tid foreligger korrekte deltakerlister. *Kopi av listen må være tilgjengelig for kontaktperson i menigheten.*
- nødvendig førstehjelpsutstyr er tilgjengelig
- det foreligger plan for brann og evakuering som er kjent for alle deltakere

Sted: _____

Dato _____

Hvem som har utarbeidet planen: _____

- det foreligger plan for brann- og evakuering

- gjennomføres brannøvelser

- (*fill inn andre ting dere vil legge til*)

-

Sted: _____

Dato: _____

Hvem som har utarbeidet planen: _____

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Rune Robsahm Kjørven	411	21/00028-331	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Eierforhold Lørenskog kirke

Saksframlegg

Kirkeverge Martin Ljønes har utredet bruken av Lørenskog kirke som han selv presenterte i sak 39/22 i forrige rådsmøte. Kirkevergen ser det som potensielt nyttig at det opprettes en avtale om felles eierskap av kirkebygget. Dette blant annet fordi kirken benyttes av begge menigheter i dag, kirken oppfattes som et felleseie av våre medlemmer og befolkningen i Lørenskog forøvrig, og for å forenkle bruk og disponering av kirken.

Arbeidsutvalget i Fjellhamar menighetsråd har vurdert saken og kirkevergens utredning (ref. sak 39/22), og ser ikke et behov for å endre de prinsipielle aspektene rundt eierskap og disponering av Lørenskog kirke. Arbeidsutvalgets vurdering er at kirken per i dag kan benyttes fritt av begge menigheter, og at samarbeidet om bruken av kirken fungerer godt.

Forslag til vedtak

Samarbeidet med Skårer menighet om felles bruk av Lørenskog kirke fungerer meget godt, og Fjellhamar menighetsråd ser per i dag derfor ingen grunn til å forandre det juridiske eierskapet av kirken.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler	Klasse	Saksmappe	Gradering
Olav M. Bjørnsen	411	21/00028-333	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Møte med G-2 utvalget

Saksframlegg

G2-gudstjenesten er et godt etablert gudstjenestetilbud i Fjellhamar menighet som en betydelig andel av menighetens gudstjenestedeltaker bruker. Det er et viktig gudstjenestefellesskap for folk i ulike aldre, men har en særlig appell til de yngre generasjoner og er et viktig brohode inn i et gudstjenesteliv for unge mennesker. I fjor høst ble dette ytterligere forsterket gjennom det 3-årige prosjektet som ble opprettet i regi av Borg Bispedømme hvor G2 skal gjennomføres hver søndag i skoleåret. Annen hver søndag skal G2-gudstjenesten legges til rette for å få med seg 18-30 åringene. Det er opprettet en 50% stilling til dette G2/18-30-prosjektet som undervisningsprest Espen Hægeland innehar. G2s form er basert på band hver søndag og dermed er det også mange ressurser, både menneskelig og økonomisk, som kreves for å avvikle en G2-gudstjeneste. Oppstarten av G2-prosjektet har i høst og i vinter vært preget av pandemien og de begrensninger det har lagt på arbeidet.

Status i G2-arbeidet

Fjellhamar menighetsråd vil ha et årlig møte med G2-utvalget for å snakke sammen om hvordan arbeidet går, hvilke gleder, muligheter og utfordringer som utvalget opplever med G2-gudstjenesten. Ikke minst hvordan G2-prosjektet med satsningen på 18-30 åringene med G2 hver søndag har fungert. Både i pandemien og så langt på vei ut av den. Hvordan opplever dere fellesskapet med Gud og hverandre, med tilhørighet og eierskap? Hvordan opplever G2-utvalget at oppslutningen utvikler seg, greier vi å dra flere unge med i et gudstjenesteliv, og har man frivillige ressurser til å bidra i gudstjenesten? Hvordan ser G2-utvalget på resten av året?

FMR vil også gjerne drøfte med G2-utvalget hvordan man opplever å være en menighet med to gudstjenestefellesskap og ikke to menigheter. Tenker og snakker vi vel om hverandre, regner vi med hverandre, og står vi ellers sammen om menighetens øvrige arbeid i smågrupper, blant barn og unge, i diakoni, seniorarbeid, musikk samt råd og utvalg. Vi har en del felles gudstjenester i høytider og ferier samt på noen særlige viktige dager. Fungerer dette slik vi ønsker, at vi kan erfare at vi er en menighet med to gudstjenestefellesskap? Hvordan ønsker vi å håndtere og stå sammen om store aktuelle hendelser som en felles fredsgudstjeneste?

Budsjett 2023 og våren 2024

Budsjettet for G2 for 2022 var på 198 000,- hvorav 60 000,- ble brukt på lønn til egen organist og 138 000,- var utgifter til andre musikere, talere og kveldsmat. Bispedømmet bevilget 120 000,- til driftsmidler, hvor 35 000,- av dem tilfalt Skårer og 85 000,- G2. De resterende utgiftene på 113 000,- blir dekket av inntekter fra salg av pizza og 15 000,- fra et trosopplæringstiltak, mens resten og største delen av de gjenværende utgiftene i 2022, 80 000,- kr., ble hentet fra fjorårets mindreforbruk i trosopplæringen.

I vedlagte forslag til søknad om driftsmidler for siste halvdel av prosjektperioden, 2023 og våren 2024, er budsjettet for hele perioden på 238 000,-. Fratrasket inntekter for salg av pizza og et trosopplæringstiltak søkes det om 190 000,- fra bispedømme. Det må bemerkes at satsen for en betalt musiker er satt til 1500,- per musiker per gang. Dette er priset så lavt som mulig og kan gjøre det vanskelig å få musikere til å ta jobben, ikke minst hvis man også skal ha et lederansvar for bandet. I 2022 trakk kirkevergen 60 000,- kr. av midlene for å lønne en musiker annen hver G2. I budsjettet for 2023 er dette satt til 25 500,-, ut fra satsen på 1500,- per gang som er under halvparten av det kirkevergen trakk ut i fjor. Dette budsjettet er for øvrig basert på at kirkevergen i år ikke kan ta fra bispedømmemidlene for å lønne eget personell. Midlene fra bispedømmerådet søkes om til andre musikere enn våre egne.

Det er et stramt budsjett ut fra behovet om to betalte musikere hver gang, og det er viktig å få søkt og avklart driftsmidler for resten av perioden så menigheten evt. kan få tid til å finne andre løsninger hvis det skulle vise seg å være nødvendig.

Forslag til vedtak

- FMR takker G2-utvalget for den store og viktige jobben de gjør med G2/G2 18-30 – gudstjenestene som er et viktig gudstjenestefellesskap i Fjellhamar menighet.
- Innspill fra samtalen tas med i det videre arbeidet.
- FMR vedtar vedlagte forslag til søknad om driftsmidler.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Anita Reitan	411	21/00028-334	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Evaluering av gudstjenestene høsten 2021 og Gudstjenesteplan høsten 2022

Vedlegg:

210902 FH Årshjul 2022 gudstjenester og aktiviteter 2022

Saksframlegg

Fjellhamar menighetsråd har selv påtatt seg å være gudstjenesteutvalg for gudstjenesten kl. 11, de forordnede gudstjenestene, og inviteres med til å evaluere gudstjenestefellesskapet det siste halvåret. Fra desember ble det grunnet smittesituasjonen innskjerpede smittevernsregler som begrenset deltakelsen og aktiviteten og skapte ny uro og tilbakeholdenhet blant folk. Men allerede i slutten av januar ble det sluppet opp slik at vi gjennom vinteren og våren har vendt tilbake til normal gudstjenesteaktivitet.

Hvordan opplever vi fellesskapet med Gud og hverandre, med tilhørighet og eierskap? Hvordan opplever vi at oppslutningen utvikler seg, er folk på vei tilbake til gudstjenesten, og har man frivillige ressurser til å bidra i gudstjenesten?

Vedlagt ligger gudstjenesteplan for hele året, men menighetsrådet og G2-utvalget bes om å sette seg inn i og vedta planen for sommeren og høsten 2022. Planen er tatt opp og ferdigbehandlet i staben. Dere kan særlig merke dere jublantfest 11. september, orgelinnvielse 18. september, høsttakkefest skilt fra St. Laurentiusdag, og småbarnsgudstjeneste lagt til 2. søndag i advent. G2 veksler jevnt og trutt mellom vanlig G2 og 18-30 fokus. Vi har også lagt samtalegudstjenesten i august til G2, og vi har en felles menighetsgudstjeneste 1. søndag i advent.

Forslag til vedtak

- Innspill fra evalueringen av de forordnede gudstjenestene tas med i det videre arbeidet.
- FMR vedtar fremlagt plan for gudstjenestene i Fjellhamar menighet for sommeren og høsten 2022.

GUDSTJENESTE ÅRSHJUL 2022

Sist oppdatert 27. april 2022

Nattverdtildeling: **Kne:** Kneling **Kon:** Kontinuerlig m/kneling **Int:** Intinksjon

UKE	DATO/ DAG	FJELLHAMAR	LØRENSKOG	ANDRE ARRANGEMENTER
52 27.12.-2.1.	2.1. Kristi Åpenbaring 11.00	Skårer: Gudstjeneste – Dåp og nattverd		
<u>2022</u> 3.-9.1. TMS	9.1. 2. s. i åpenbaring 11.00	Gudstjeneste – TMS Nattverd.		Tirs-ons: Stabsdager
2 FD 10.-16.1.	16.1. 3. s. i åpenbaring 11.00 17.00	Gudstjeneste – FD Dåp og nattverd G2-18-30: EH presentasjon konf	Skårer 13.00: Dåpsgudstjeneste	Oppstartsuke aktiviteter Ons 1530: Dovre – FD
3 FD 17.-23.1.	23.1. 4. s. i åpenbaring 11.00 17.00	Gudstjeneste – EK Dåp og nattverd. Syng-med-oss- G2:		Ons 12: Misjon for menn Fre 11: Seniortreff
4 TMS 24.-30.1.	30.1. 5. s. i åpenbaring 11.00 17.00	Gudstjeneste – TMS Nattverd Band G2 annerledes:		
5 FD 31.1.-6.2.	6.2. 6. s. i åpenbaring 11.00 17.00	Gudstjeneste – FD Dåp og nattverd G2 18-30:		Ons 12: Misjon for menn Fre 11: Bibelundervisning
6 FD 7.-13.2	13.2. Sámannssøndag 11.00 17.00	Familiegudstjeneste – TMS/ Dåp (2). Tårnagenter G2:		Oppstart tirsdagsåpent Ons 1530: Dovre – TMS
7 TMS 14.-20.2	20.2. Kristi forklarelse 11.00 17.00	Undervisningsgudstj. – FD/ Nattverd. G2 18-30:	13.00: Dåpsgudstj. – FD	Fre 11: Seniortreff Fre-ons: Vinterleir
8 FD 21.-27.2	27.2. Fastelaven 11.00 17.00	Gudstjeneste – FD Dåp og nattverd G2:		Vinterferie
9 FD 28.2-6.3	6.3. 1. s. i faste 11.00 17.00	Temagudstjen.: Miljø/forbruk/ rett- ferd – TMS/CE DU Nattverd Band G2 18-30		Ons 12: Misjon for menn Fre 11: Bibelundervisning
10 TMS 7.-13.3	13.3. 2. s. i faste 11.00 17.00	Gudstjeneste – FD Dåp og nattverd. G2:		Ons 1530: Dovre – FD
11 FD 14.-20.3	20.3. 3. s. i faste 11.00 17.00	Fredsgudstjeneste i Skårer- TMS Dåp & nattv G2-18-30	Skårer 13.00: Dåpsgudstj. –	Tir: 1930: Årsmøte BUF Fre 11: Seniortreff
12 FD 21.-27.3	27.3. M. budskapsdag 11.00 17.00	Gudstjeneste – FD Dåp G2:		
13 TMS 28.3.-3.4	3.4. 4. s. i faste 11.00 17.00	Undervisningsgudstjeneste TMS Nattverd Tro i sofa: Kari Olafsrud G2-18-30		Fre 11: Bibelundervisning Søn 12.15: Årsmøte
14 EL 4.-10.4	10.4. Palmesøndag 11.00 17.00	Gudstjeneste – TMS Dåp G2: TMS		Man 12: Sykehjemsgudstj. Man 17: Fasteaksjon Tirs 17: Påskevandring Fre-tirs: Lettmelk London
15 TMS 11.-17.4	14.4 Skjærtorsdag 18.00	Kveldsgudstjeneste – TMS/ Nattverd		
15 11.-17.4	15.4. Langfredag 11.00		Pasjonsgudstjeneste – TMS	
15 11.-17.4	16.4. Påskennatt 23.00		23.00: Påskennatt EL	
15 11.-17.4	17.4. Påskedag 11.00	Påskedagsgudstjeneste – EL/MB Nattverd		
16 EL 18.-24.4	18.4 2. påskedag 11.00		Skårer Dåpsgudstjeneste	Ons 12: Misjon for menn Ons 1530: Dovre – TMS Fre 11: Seniortreff
16 18.-24.4	24.4. 2. s. i påsketiden 11.00 17.00	Samtalegudstjeneste – EH/ Dåp. Nattverd Band G2-18-30		

UKE	DATO/ DAG	FJELLHAMAR	LØRENSKOG	ANDRE ARRANGEMENTER
17 TMS 25.4.-1.5	1.5. 3. s. i påsketiden 11.00 17.00	Undervisningsgudstj. – EL Nattverd G2	13.00: Dåpsgudstj.	Fre-søn: Tweens-tur
18 EL 2.-8.5	7.5 lørdag 13.00	Konfirmasjon – EH		Tirs 20: Alpha LC London digitalt Fre 11: Bibelundervisning
18 2.-8.5	8.5. 4. s. i påsketiden 11.00 17.00	Gratisukegudstjeneste – TMS Dåp og nattverd Fjellhamarkoret G2-18-30		
19 TMS 9.-15.5	15.5. 6. s. i påsketiden 12.00	Gratisukegudstjeneste – EL Nattverd Band Soul Kids		Gratisuka Ons 1530: Dovre – EL Ons 12: Misjon for menn
20 EL 16.-22.5	22.5. 6. s. i påsketiden 11.00 17.00	Gudstjeneste – EL Dåp og nattverd G2		Fre 11: Seniortreff
20 16.22.5	17.5. 17. mai 09.30	17.-maigudstjeneste -		
21 TMS 23.-29.5	26.5. Kristi himmelfart 11.00		Dåpsgudstjeneste – TMS	
21 23.-29.5	29.5. Søndag før pinse 11.00 17.00	Gudstjeneste – TMS Dåp og nattverd G2-18-30: TMS		
22 TMS 30.5.-5.6	5.6. Pinsedag 11.00 17.00	Pinsedagsgudstjeneste – EL Dåp og nattverd G2		Ons 12: Misjon for menn Fre: Seniortur Fre-søn: Kjlrn-weekend?
23 EL 6.-12.6	6.6. 2. pinsedag 11.00		Dåpsgudstjeneste – EL	Tirs 17: Sporløp
23 6.-12.6	12.6. Treenighetssønd 11.00 17.00	Undervisningsgudstj. Misjon TMS Nattverd. Tale: Fredrik Bråttvik G2-18-30		Ons 1530: Dovre – TMS Fre-lør: Pilgrimstur Søn 11: Gudstj. Losby
24 TMS 13.-19.6	19.6. 2. s. i treenighet 11.00	Familiegudstjeneste – EL Nattverd. Helt 1. classes. Band Sommerfest		
25 EL 20.-26.6.	26.6. 3. s. i treenighet 11.00	Gudstjeneste – TMS Dåp og nattverd	Skårer 13.00: Dåpsgudstjeneste	
26 EL 27.6.-3.7	3.7. 4. s. i treenighet 11.00	Skårer kirke Fellesgudstjeneste Dåp og nattverd		
27 TMS 4.-10.7	10.7. 5. s. i treenighet 11.00	Fellesgudstjeneste – TMS Dåp og nattverd		
28 TMS 11.-17.7.	17.7. 6. s. i treenighet 11.00	Skårer kirke Fellesgudstjeneste Dåp og nattverd		
29 TMS 18.-24.7.	24.7. 7. s. i treenighet 11.00	Fellesgudstjeneste – TMS Dåp og nattverd		
30 Skårer 25.-31.7	31.7. 8. s. i treenighet 11.00		Fellesgudstjeneste – Skårer Dåp og nattverd	
31 EL 1.-7.8	7.8. 9. s. i treenighet 11.00	Gudstjeneste - EL Dåp og nattverd		1-13/8: Konfirmantleir 1 & 2
32 EL 8.-14.8	14.8. 10. s. i treenighet 11.00	Gudstjeneste - EL Dåp og nattverd		
33 TMS 15.-21.8	21.8. 11. s. i treenighet 15.00	Familiegudstjeneste på Sauevika EL/TMS Nattverd		Fre-søn: Menighetsweekend
34 EL 22.-28.8	28.8. 12. s. i treenighet 11.00 17.00	Gudstjeneste – Nattverd G2-18-30: Samtalegudstjeneste		Oppstartsuke

UKE	DATO/ DAG	FJELLHAMAR	LØRENSKOG	ANDRE ARRANGEMENTER
35 ^{TMS} 29.8.-4.9	3.9. Lørdag 10.30, 12.15, 14.00, 15.45	Konfirmasjoner – EH/MB		Tir 1930: Felleskirkelig bønnesamling
35 29.8.-4.9	4.9. 13. s. i treenighet 11.00 og 13.00 17.00	Konfirmasjoner – EH/MB G2:	11.00 Gudstjeneste Dåp (4)	
36 ^{EL} 5.-11.9	11.9. 14. s. i treenighet 11.00 17.00	Gudstjeneste – Dåp og nattverd. Jubilantfest G2-18-30		Ons 15.30: Dovre
37 ^{TMS} 12.-18.9	18.9. 15. s. i treenighet 11.00 17.00	G2:	Felles gudstjeneste med orgelinnvielse Fjellhamarkoret?	Fre 11: Seniortreff
38 ^{EL} 19.-25.9	25.9. 16. s. i treenighet 11.00 17.00	Høsttakkefest – Dåp og nattverd Soul Kids G2-18-30		Lør: Dåp med fest i kirka Fre-søn: Kjlm-weekend
39 ^{TMS} 26.9.-2.10	2.10. 17. s. i treenighet 11.00 17.00	Undervisningsgudstjeneste – Dåp og nattverd G2:		Tir 1930: Felleskirkelig bønnesamling Fre: Seniortur
40 ^{EL} 3.-9.10	9.10. 18. s. i treenighet 11.00 17.00	Gudstjeneste Dåp og nattverd. G2-18-30		Tir 19: Misjonsfest Fre 11: Bibelundervisning
41 ^{EL} 10.-16.10.	16.10. 19. s treenighet 11.00 17.00	G2:	St.Laurentiusdag TMS Dåp (1) og nattverd? St. Laurentiuskoret bygdekvinne lag?	Ons 15.30: Dovre Tors-søn: Latviatur Fre 11: Seniortreff
42 ^{TMS} 17.-23.10	23.10. 20. s treenighet 11.00 17.00	Presentasjonsgudstj. – EH/ Dåp og nattverd G2: 18-30	Skårer 11.00: Dåpsgudstjeneste	Knøttesang 19okt Evt Krølle/klatre?
43 ^{TMS} 24.-30.10.	30.10. Bots- og bønnedag 11.00 17.00	Skriftemåls- og undervisnings- gudstjeneste – Skriftemål G2:		Man: 4-årsklubb? Tir 1930: Felleskirkelig bønnesamling Fre 11: Bibelundervisning
44 ^{EL} 31.10-6.11	6.11. Allehelgensdag 11.00 17.00	G2-18-30	Allehelgensgudstj. EL/ Nattverd?	Man: 4-årsklubb? Fre-søn: Get Focused Lør: Dåp med fest i kirka
45 ^{TMS} 7.-13.11.	13.11. 23. s i treenighet 11.00 17.00	Familiegudstjeneste – EL/MB Dåp(2) og nattverd(?) 4-års bok G2:		Man: 4-årsklubb? Fre 11: Bibelundervisning
46 ^{EL} 14.-20.11	20.11. Domssøndag 11.00 17.00	Undervisningsgudstjeneste: Søndag for de forfulgte – Nattverd G2-18-30	Skårer 11.00: Dåpsgudstjeneste	Ons 15.30: Dovre Fre 11: Seniortreff Fre-søn: Skumma-weekend
47 ^{TMS} 21.-27.11.	27.11. 1. s. i advent 12.00	Menighetsgudstjeneste med lysvåken – Hele staben Dåp		Fre 11: Bibelundervisning Lør 16: Lysevåken Søn 17: Julegrantenning
48 ^{TMS} 28.11-4.12	4.12. 2. s. i advent 11.00 17.00	Småbarn gudstjeneste /m, Knøtte- krølle-klatre – Dåp (og nattverd) Soul Kids G2:		Man 11: Sykehjemsgudstj. Tir 1700: Førjuls kveld Tir 1930: Felleskirkelig bønnesamling Tors-lør 18/20: Julekonsert
49 ^{EL} 5.-11.12.	11.12. 3. s. i advent 11.00 17.00	Lessons and carols – Nattverd G2-18-30		Ons 1830: Møtested kirken ØRK Fre 11: Seniortreff Lør: Julekonsert mannskor
50 ^{EL} 12.-18.12	18.12. 4. s. i advent 11.00	Skårer Felles(?) julesang- gudstjeneste – Dåp og nattverd		Ons 11: Juleavslutning Dovre
51 ^{TMS} 19.-25.12.	24.12. Julaften 13.00, 14.30 og 16.00	Julaftengudstjeneste – TMS/MB	Kl. 11.30 og 13.00 Julaftengudstjeneste – EL/?	
51 19.-25.12.	25.12. Juledag 12.00	Juledagsgudstjeneste – EL/MB Nattverd. Julemenn		
51 19.-25.12.	26.12. 2. juledag 11.00		Skårer Dåpsgudstjeneste	
52 ^{EL} 26.12.-1.1	1.1. Kristi åpenbaring 12.00	Fellesgudstjeneste - Dåp og nattverd		

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler	Klasse	Saksmappe	Gradering
Olav Martin Bjørnsen	411	21/00028-332	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Tildeling av prokura

Saksframlegg

I den daglige driften av menighetene i Lørenskog dukker det opp forhold som gjør hverdagen litt upraktisk når man ikke opererer med å ha daglig leder av menighet.

Et konkret eksempel på dette er å inngå kontoavtaler med bedrifter, slik at ansatte og frivillige kan handle ut fra en avtale fremfor å måtte legge ut penger selv. For å inngå slike avtaler må noen underskrive på vegne av menigheten, og en del steder må det også vedlegges firmaattest. Uten en daglig leder krever det at andre må gi signaturrett og fullmakt til å opptre på styrets vegne både for å signere avtaler og for å hente ut en firmaattest.

Det er to muligheter man har for å ordne dette. Det ene er å innvilge signaturrett. Det vil si at navngitte personer kan signere på vegne av virksomheten. Dette er en type fullmakt styret har, som de kan velge at også andre personer skal ha. Disse personene gis da fullmakten til å signere alle typer avtaler på vegne av styret og også ellers opptre på vegne av styret.

En annen løsning, som det innstilles på i denne saken, er å tildele prokura. Prokura er en litt mer begrenset myndighet til å signere på vegne av styret, som er definert i lov om prokura: «Har en næringsdrivende gitt noen en fullmakt som uttrykkelig er kalt prokura, eller på annen måte betegnet noen som sin prokurist, er denne bemyndiget til å opptre på vegne av foretaket i alt som hører til driften av dette.» Begrensningen ligger i at en prokurist ikke uten videre kan belåne virksomheten, selge virksomhetens eiendeler eller foreta andre operasjoner som er på siden av eller utenfor rammene av den daglige driften. En prokurist må også undertegne med «per prokura» ved signeringer.

Fra administrasjonens side anses dette å være en sak av ren praktisk karakter.

For å sikre at praktiske saker med karakter som omtalt kan løses best mulig og raskest mulig, ønsker administrasjonen at prokura skal gis til to personer: Rådgiver Olav Bjørnsen, grunnet hans rolle som saksbehandler og sekretær for Fjellhamar menighetsråd, og kirkeverge Martin Ljønes, grunnet hans rolle som daglig leder av Lørenskog kirkelige fellesråd.

Forslag til vedtak

Fjellhamar menighetsråd tildeler prokura til følgende personer:

- Rådgiver Olav Martin Bjørnsen
- Kirkeverge Martin Ljønes

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Bente Helle Molstad	411	21/00028-335	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Evaluering av årsmøtet 2022

Vedlegg:

fmr mai Protokoll Fjellhamar menighetsråd 03.04 263491_218365_0

Saksframlegg

Årsmøte for Fjellhamar menighet ble avholdt søndag 3.april 2022 umiddelbart etter gudstjenesten. Ca 30 personer deltok på årsmøtet, som varte i nesten 2 timer. Referat fra møtet er vedlagt denne saken.

Det viste det seg at Årsmelding hadde flere mangler og unøyaktigheter som ikke var blitt fanget opp før dokumentet ble lagt ut på nett og distribuert i kirken, og det ble kommentert fra salen. Møteleder fikk også kritikk for at ikke revisorberetningen og referatet fra i fjor ble gjennomgått innledningsvis i møtet, noe som burde vært gjort selv om det er en del av årsmeldingen.

Årsmeldingen var dessuten forsinket i henhold til når den skulle vært lagt ut på nett og i kirken som bla skyldes sykdom rett før rapporten skulle legges ut. Den kunne muligens være ferdigstilt tidligere fra administrasjonens side og fristen for ferdigstillelse er i henhold til regelverket 1. mars. Denne gang ble den ferdigstilt i slutten av mars. AU/MR må i fremtiden også legge inn tid for kvalitetssikring før rapporten offentliggjøres.

AU synes dessverre at møtet ble preget av mye kritikk på dokument og formaliteter og det ble mere fokus på disse forholdene enn på det gode arbeid som stab og frivillige gjør i menighetsarbeidet.

Dette bør vi prøve å unngå i fremtidige årsmøter og ta noen grep for å ha mer fokus på menighetsarbeidet.

Menighetsrådet ble også utfordret på fordeling av offer mellom menighetens eget arbeid og eksterne offer. Dette kommenterte også rådet i sin årsrapport og saken tas opp i MR til en første behandling på innneværende møte.

Siden møtet tok lengre tid enn vi hadde sett for oss ble det foreslått å ha servering under fremtidige årsmøter.

Forslag til vedtak

- AU vil legge fram et forslag for FMR om en revidert årsrapportmal før utarbeidelsen av årsrapporten for 2022.
- Årsrapport fra menigheten ferdigstilles innen tidsfristen 1.mars, men tid til kvalitetskontroll før offentliggjøring.
- Det blir en enkel servering under årsmøtet.
- Det legges opp til å kunne presentere nærmere enkelte av menighetens arbeidsområder under årsmøtet for samtale og kommentarer.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

Møteprotokoll årsmøte Fjellhamar menighet

Møtedato: 03.04.2022 kl. 13:00
Møtested: Fjellhamar kirke
Arkivsak: 21/00028

Til stede: 30 personer til stede

Møteleder Arild Isaksen

Referent: Kirsti Frøshaug

Underskrivere: Bente Helle Molstad, Bjørn Olav Solheim

SAKSLISTE

FMM 01/2022: Formaliasaker

- Godkjenning av innkalling

- Valg av underskrivere til protokoll

FMM 02/2022: Årsmelding og regnskap 2021 for Fjellhamar menighet

Fjellhamar, 03.04.2022 22.04.2022

Bente Helle Molstad

Bjørn Olav Solheim

- Innkalling og sakliste godkjent
- Menighetsrådsleder Arild Isaksen valgt til møteleder, Kirsti Frøshaug valgt som referent
- Bente Helle Molstad og Bjørn Olav Solheim undertegner protokoll
- Referat fra Årsmøtet 2021. Ingen kommentar.
- Revisorrapport 2020 var vedlagt årsrapporten.

Møteleder ønsket velkommen og leser Fjellhamar menighetsråds årsrapport 2021.

Kommentarer:

- Revisorrapport: Det ble stilt spørsmål om regnskap for 2021 kunne godkjennes uten at revisorrapport var ferdig. Kirkevergen informerte om at det var vanlig og ihht regelverket. Revisor rapporten er forøvrig normalt ferdig i juni fra vår revisor, mens årsmelding etter regelverket skal være klar innen 1. mars. .

Årsrapporten:

- Det ble bemerket at årsrapporten ble lagt ut for sent , at det står feil dato på forsiden, innholdsfortegnelsen hadde noen mangler og at halvparten av sidene står opp/ned. Menighetsrådsleder beklaget dette og informerte at dette skyldes sykdom rett før ferdigstilling av rapporten og manglende tid til kvalitetskontroll.
- Leder informerte om at en revidert rapport vil bli lagt ut i kirken og på nettet.

Gudstjenestene:

- Det ble stilt spørsmål til menighetsråd og stab hva man har tenkt å gjøre med det faktum at det møter færre på gudstjenesten nå enn tidligere. Det ble også bemerket at man ikke har noen oversikt over hvor mange som følger gudstjenesten på Steaming. Til denne problemstillingen svarte sokneprest Tor Martin Synnes at dette drøftes både i stab og menighetsråd. Og at man forsøker å legge til grunn for noe av denne drøftingen resultatet av medarbeiderundersøkelsen fra januar 21. Menighetsrådsleder informerte om at rådet hadde 8 prioriterte områder som vil bli løftet opp i 2022, bla søndagsskole, Fjellhamarkoret og Fredagskveld for ungdom, og at det antakelig vil ta tid å komme tilbake til tidligere nivå på deltakelse i kirkens aktiviteter. Det vil bli rapportert om antall personer som følger streaming av gudstjenestene.

Økonomi:

- Det ble fremmet forslag om at flere ofringer bør gå til eksterne formål da menigheten har en god økonomi og det har vært en sterk nedgang i kirkeofringene til eksterne formål i de siste to årene. Det ble også etterlyst at Juleaksjonen deles 50/50 på menighet og eksterne formål. Menighetsrådsleder opplyste at man tilstreber en 50/50-fordeling, inkludert Fasteaksjonen for Kirkens Nødhjelp, men at rådet vil drøfte dette innspillet videre.

Sokneprest Tor Martin Synnes leser årsrapport fra staben 2021.

Anmerkninger :

- En av de tilstedeværende takket menighetsråd og stab for godt arbeid. Og foreslår samtidig at man bør bruke personer fra andre land og kulturer til å holde vitnesbyrd i kirken.

Ansatte:

- Det ble fremmet forslag om at man i stabens årsrapport også noterer navn på vikarer.

Lørenskog kirke:

- Det ble etterlyst et tidligere forslag fra prost Lalim om at det ble laget belysning på statuen av St . Laurentius. Menighetsrådet vil undersøke status på denne saken. Til dette ba kirkeverge Martin Ljønes om at vedkommende sendte inn et skriftlig forslag til fellesrådet.
- Det ble utfordret på at vi ikke bare må tenke på flokken som samles i kirken, men også alle vi møter i nabolag og ellers i hverdagen.

Kirkeverge Martin Ljønes leste årsrapport fra Lørenskog kirkelig fellelråd.

Ingen kommentarer.

Servering under årsmøtet.

Siden det ble en lang økt med gudstjeneste og et årsmøte som varte i nesten to timer, ble det etterlyst noe servering.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Geir Morten Førland	411	21/00028-336	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Gratisuka 2022

Saksframlegg

Etter to års pandemipause skal vi i år ha Gratisuka igjen så langt det er ressurser og frivillige til å gjennomføre de ulike delene. I planleggingen har vi nedskalert uka noe ved at vi ikke har lagt opp til middager tirsdag og torsdag. Ellers vil responsen fra medarbeidere og lokalsamfunnet avgjøre hvor mye vi gjennomfører.

Det vi kan si med sikkerhet nå er at det blir Gratisuka igjen, med godt program. Det blir kaffeutdeling de fleste morgenene, og det ser ut til at det blir kafe hver ukekveld med sykkelverksted, syverksted og bruktmarked. Det blir i tillegg egne programinnslag på tre kvelder: Tirsdag blir det kakebakekurs med sølvvinner fra kakekrigen på TV Hilde Marie Movafagh. Torsdag blir det klesbyttetdag hvor revmatikerforeningen vil bidra. Fredag blir det quizkveld. Lørdag jobber Fjellhamar Fotballklubb med å arrangere en straffesparkkonkurranse, og søndag blir det gudstjeneste med besøk og ofring til Gatelaget før nabolagsfesten som den store finalen.

Det vi ikke har fått til i år er samarbeidet med skolene om gratispatruljen. Der har en skole svart at de ikke hadde kapasitet og to skoler har ikke svart. Vi håper det henger sammen med at oppstarten etter pandemien har gitt merarbeid, og at vi kan få dette tilbake til neste år.

Vi har to utfordringer som vi jobber med å løse: Tilgang på mat og frivillige. Når det gjelder frivillige så ser det ut som det kommer seg, og en status vil bli gitt muntlig i møte. Men Menighetsrådet, som leder av det frivillige arbeidet, bes om å ta del i å rekruttere familie og venner og nabo til å bidra. Erfaringen viser at mange frivillige melder seg på slutten.

Når det gjelder tilgang på mat så gjelder det grillmat og drikke, is og frukt har vi fått. Vi har av ulike grunner ikke den samme tilgang på mat som skal kastes. Det handler både om retningslinjer, og tolkning av dem, og om nøkkelpersoner som har blitt nye. I mangel på avtaler med matleveringsbedrifter tar staben nå kontakt med lokale matbutikker, men her får vi erfaringsmessig mindre kvanta. En siste løsning er å kjøpe inn pølser som er billig, og AU er innstilt på å ta den regningen som kan bli på inntil 10 000,-.

Menighetsrådet skal stille lag til quizen og ønsker et slagkraftig lag! I tillegg utfordres menighetsrådet til å bidra i gratisuka der de kan, og særlig på nabolagsfesten.

Forslag til vedtak

FMR bevilger inntil 10 000,- kr. til innkjøp av grillmat og drikke til nabolagsfesten.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Marit Hofset	411	21/00028-320	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		05.05.2022

Misjons-samarbeid TNC

Vedlegg:

misjonsavtale mr

Saksframlegg

Fjellhamar menighet har gjennom årene hatt misjonsprosjekter vi har vært engasjert i, og vi har flere misjonsforeninger som har en tilknytning til menigheten. De siste 10 årene har vårt hovedprosjekt vært med Navigatørene i Latvia gjennom Ole-Magnus Olafsrud og hans engasjement. Pandemien har vanskeliggjort det, som det meste annet, og vi vil mot slutten av året ha en runde på veien videre for vårt misjonsengasjement. I fjor høst fikk Fjellhamar menighet en henvendelse fra Thailand Christian Network (TCN) som er startet opp av Normisjon og IMI kirken og sterk sammenvevd med IMI Internasjonlt gjennom lokal stab og styresammensetning, og ledes fra IMI-kirken av tidligere NMS misjonær Kjartan Sørheim. Henvendelsen gjaldt om Fjellhamar menighet vil være sendemenighet og være med å støtte Pål Ralger og kona hans Pook, som reiser ut for å jobbe for TCN etter sommeren. Pål Ralger kommer fra Fjellhamar menighet, og har sine røtter her hos oss. Pook er allerede lokalt ansatt i TCN, og Pål vil bli ansatt i IMI Internasjonal. Se vedlagt skriv fra TCN for ytterligere informasjon.

Misjonsutvalget (MU) i Fjellhamar menighet ønsker at Fjellhamar menighet blir sendemenighet for Pål og Pook. Det vil innebære å ta dem med i vår forbønn og informere jevnlig om arbeidet de står i, og når de er i Norge vil vi gjerne ha dem på besøk i gudstjenestene våre. MU er positive til å støtte dem økonomisk med to offer i året, spesifisert som lønn til Pål som er den som det opprettes en stilling for.

MU ser det ikke som aktuelt å dra til Thailand på teamturer jevnlig, så vi ønsker et annet hovedengasjement hvor det er mulig. I forhold til prosessen med å avklare vårt misjonsengasjement fremover hindrer dette oss ikke fra å velge andre prosjekt som vårt hovedprosjekt eller oppjustere dette prosjekt til det. Men gjennom denne avtalen så er vi i gang med å fylle opp kvoten for vårt misjonsengasjement uten at vi har tatt andre mulige misjonsengasjement opp til vurdering. MU tenker at Pål Ralgers røtter i vår menighet gjør det naturlig å bli sendemenighet for han og Pook.

Forslag til vedtak

- Fjellhamar menighet blir sendemenighet for Pål og Pook Ralger og deres misjonærtjeneste i Thailand Christian Network. Som sendemenighet vil vi ta dem inn i vår forbønn og få informasjon om misjonsarbeidet jevnlig.
- Fjellhamar menighet vil støtte misjonstjenesten til Pål Ralger økonomisk med to offer i året. Pengene overføres til IMI-kirken slik at pengene i sin helhet går til lønn for Pål Ralger.

Om TCN og IMI-kirken sin historie i Thailand

IMI-kirken ble i 2005 sterkt involvert i Det Norske Misjonsselskap (NMS) sitt arbeid innen evangelisering og menighetsbygging i Nordøst Thailand. Engasjementet ble etablert gjennom en tett relasjon til misjonærfamiliene Eirin og Kjartan Sørheim, Espen og Maria Tveten som var IMI-kirken sine utsendinger i perioden 2005-2012.

IMI-kirken sitt bidrag kom blant annet til uttrykk gjennom hyppige besøk fra menighetens lederskap samt etableringen av Impuls Thailand og Agenda 1 Thailand. I perioden 2005-2014 ble arbeidet drevet i et direkte samarbeid med NMS og Den Evangelisk Lutherske Kirke i Thailand (ELCT). Fra og med 2014 ble arbeidet videreført gjennom etableringen av en selvstendig stiftelse, Thailand Christian Network Foundation (TCN). Gjennom TCN ble Thailand i 2021 innlemmet i Normisjon sin misjonsportefølje.

TCN er etablert som en juridisk enhet lokalt i Thailand, men er sterkt sammenvevd med IMI internasjonal gjennom lokal stab og styresammensetning. TCN ledes fra IMI-kirken av tidligere NMS misjonær Kjartan Sørheim. Øvrig stab er stasjonert i Thailand og utgjør til sammen 7 lokale og 4 norske medarbeidere.

Ved å gi arbeidet navnet *Thailand Christian Network* sier vi allerede mye om vår overordnede strategi.

Thailand - For det første så har vi hele *Thailand* som satsingsområde.

Christian - For det andre så forteller betegnelsen *Christian* at vi ønsker å arbeide tverrkirkelig. Vi ønsker å bringe sammen menigheter fra ulike konfesjoner og gjennom dette fremme kristen enhet i Thailand.

Network - Til slutt så forteller vårt navn at det vi gjør er å etablere et nettverk. Med dette ønsker vi å vektlegge relasjon fremfor organisasjon. Visjon og verdier er de samlende elementer, ikke den organisatoriske overbygging. Vi etablere ikke et nytt kirkesamfunn, men vi skal gjennom relasjon og nettverk trene lokale ledere i etablerte menigheter.

TCN har sine to baser i byene Mukdahan og Mae Sai, henholdsvis i Nordøst Thailand og Nord Thailand. Med utgangspunkt i disse basene har TCN vokst til å bli et nettverk med nasjonal innflytelse. Tilstedeværelsen i ulike landsdeler og provinser i Thailand sikres gjennom regionale Agenda 1 læringsfelleskap, ulike regionale Impuls arrangementer samt digitale møtepunkt.

Begge våre baser har en kobling mot IMI-kirkens bibelskole, Acta Bibelskole. Store deler av den undervisning som gis ved Acta er kulturelt tilpasset og oversatt til Thai. I ulike former benyttes dette redskapet til å trene unge ledere til tjeneste i lokale menigheter og til frivillig arbeid i TCN.

TCN sin **visjon** lyder slik: «Vi vil utruste mennesker og menigheter til å forandre verden».

Våre **verdier** skal være bestemmende for måten vi gjør ting på. Vi ønsker at alle som er i relasjon til TCN skal gjenkjenne dette i form av *kulturer* som er bygd inn i stab, besøkende team og alle våre arrangementer. I en sum så skal alt vi gjør hjelpe mennesker til å leve et liv som *disipler* av Jesus. Dette livet skal i vår sammenheng kjennetegnes av følgende:

Guds nærvær – Forvandlende møter med Gud

Identitet – Forankring i Guds Farshjerte

Godhet – Guds godhet blir gjort tilgjengelig

Enhet – Vi skal fremme enhet mellom mennesker og menigheter.

Misjonalt liv – Misjon er det livet vi lever, ikke bare en aktivitet vi gjør.

Integreert liv – Vi vil leve sant åndelig og sant menneskelig.

Reproduksjon – Det vi bygger/underviser skal være praktisk, nyttig og lett å gi videre.

Pål og Pook – Hva de skal jobbe med og hvordan dere i Fjellhamar menighet kan koble dere på

Pook og Pål

Pål og Pook skal etter planen reise tilbake til Thailand i august 2022. Dette forutsetter at vi får på plass visum og andre nødvendige dokumenter innen den tid. Pook vil fortsette i sin stilling som lokalt ansatt i TCN. En stilling hun har hatt permisjon fra under sitt norgesopphold. Pål vil juridisk sett bli ansatt i IMI-kirken og vil jobbe for vår avdeling IMI internasjonal.

De er begge tiltenkt å ha Mukdahan som tjenestested. I denne byen bygges der for tiden et senter som skal fungere som hovedbase for TCN sin virksomhet. Pook og Pål vil få en sentral rolle i det å fylle senteret med innhold, og de vil ha særlig ansvar for det vi kaller Acta Thailand. Acta Thailand skal inneværende år utvikles til å bli en type korttids bibelskole/disippeltreningskole. Forøvrig inngår de i det stor-teamet som TCN staben utgjør og vil være sentrale personer også i øvrig aktivitet.

Ulike måter som Fjellhamar menighet kan koble seg på

1. Dere støtter Pook og Pål direkte ved å være med å dekke lønnsutgifter for Pål. For meg er dette akkurat nå å foretrekke. Det vil opprettes et eget fond i IMI-kirken til dette formål og alle innsamlede midler vil gå uavkortet til lønn. Overføringene gjøres da til IMI og merkes «Lønn Pål».

2. Dere kan støtte TCN sitt generelle arbeid. Da overføres midlene fortsatt til IMI, men merkes «Gave TCN». Alle innsamlede midler blir overført TCN.
3. Dere kan opprette en SMM avtale om å støtte TCN via Normisjon. Da overføres pengene til Normisjon som i sin tur overfører til IMI ved årets slutt. Ved en slik avtale vil 20% av innsamlede midler gå til den det regionskontoret innen Normisjon som dekker Fjellhamar.

Uansett hvilket alternativ dere velger så vil vi lage en avtale på dette, dere vil ha en direkte kommunikasjon med Pook og Pål og dere vil få muligheten til å koble dere på vårt arbeid i den grad dere selv måtte ønske.

TCN holder på å utvikle nettside og Facebookside der dere kan finne info. Disse fylles med innhold av staben i Thailand og er dermed tilgjengelig på Thai og på litt haltende engelsk 😊

Dere kan tidvis også finne info på Normisjon sine nettsider.

<https://en.tcnfoundation.com/>

<https://www.facebook.com/TCNFoundation>

<https://www.normisjon.no/vare-prosjekter/thailand/>

Vi ser med forventning frem til å samarbeide med dere og ønsker dere Guds velsignelse.

Mvh
Kjartan Sørheim
Leder TCN

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Geir Morten Førland	411	21/00028-337	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Menighetens strategi - delmål

Saksframlegg

Strategi: Gudstjenestene skal være varierte, relevante og involverende.

FMR valgte ut tiltaket «Gudstjenestene skal være varierte, relevante og involverende» som et av tiltakene vi ønsket å samtale om i løpet av 2022. Tiltaket står under delmål 1.3.: Vi skal ha møteplasser for alle. AU ønsket å ha samtalen i rådet når vi også hadde G2-utvalget med oss i møtet, så vi sammen kan bevisstgjøre oss på dette.

Evaluering av strategien

I evalueringen av strategien som både består av en kort rapport og indikatorer fra spørreundersøkelsen som ble foretatt i overgangen januar/februar 2021, ble følgende sagt om tiltaket for at gudstjenestene skal være varierte, relevante og involverende:

Rapport: Hva er blitt gjort for å variere, involvere og skape relevans?

Vi har hatt gudstjenester med ulike musikalsk uttrykk, ulik lengde, og ulik form liturgisk. Vi har hatt undervisnings- og temagudstjenester. Vi har hatt med frivillige til ulike oppgaver i alle gudstjenester, solister/kor/musikere, og involvert dåpsfølge i lesninger. Vi har intervjuet folk, snakket om tiden vi lever i. I høst har vi hatt G2 hver søndag hvor annen hver gang er rettet særlig mot 18-30 åringer.

Indikator 1: Variasjon: **Spørsmålsformulering: I hvilken grad opplever du at gudstjenestene er varierte?**

1: "Gudstjenestene er lite varierte"

6: "Gudstjenestene er veldig varierte"

Score	6	5	4	3	2	1	Totalt
Antall	16	44	39	7	2	1	109
Sum	96	220	156	21	4	1	498

Maks poengsum: 6 x 109 = 654

Gitt poengsum: 498

Poengsum omregnet til 100: **76 / 100**

Indikator 2: Relevans:Spørsmålsformulering: I hvilken grad opplever du at gudstjenestene er relevante?

1: "Gudstjenestene er veldig lite relevante"

6: "Gudstjenestene er veldig relevante"

Score	6	5	4	3	2	1	Totalt
Antall	23	48	27	8	3	0	109
Sum	138	240	108	24	6	0	516

Maks poengsum: 6 x 109 = 654

Gitt poengsum: 516

Poengsum omregnet til 100: **79 / 100**

Indikator 3: Involvering: Spørsmålsformulering: I hvilken grad opplever du at gudstjenestene er involverende?

1: "Gudstjenestene er veldig lite involverende"

6: "Gudstjenestene er veldig involverende"

Score	6	5	4	3	2	1	Totalt
Antall	13	40	33	15	8	1	110
Sum	78	200	132	45	16	1	472

Maks poengsum: 6 x 110 = 660

Gitt poengsum: 472

Poengsum omregnet til 100: **72 / 100**

Snittscore på indikatoren varierte, relevante og involverende gudstjenester: **76 / 100**

Et år senere

Resultatene fra spørreundersøkelsen med en snittscore på 76/100 på de tre indikatorene varierte, relevante og involverende gudstjenester er et godt resultat. Spørreundersøkelsen ble tatt opp for et drøyt år siden midt i pandemien som vi nå beveger oss ut av. En ny spørreundersøkelse er planlagt gjennomført i november. Hvordan opplever vi i dag at vi lykkes med tiltaket om varierte, relevante og involverende gudstjenester? Hva gjør en gudstjeneste variert, relevant og involverende? Oppleveres gudstjenesten sånn av oss og av folk flest som kommer på en gudstjeneste? I hvilken grad forteller oppmøtet oss om vi lykkes med dette? Om scoren er god, er vi nyskapende og fornyer vi oss, eller er det de samme og etablerte variasjonene vi gjentar? I hvilken grad er variasjon, relevans og involvering alltid et gode?

Forslag til vedtak

Innspillene fra samtalen tas med i det videre arbeidet.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Jørn Aleksandersen	411	21/00028-338	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Menighetens offer - fordeling til interne og eksterne formål

Saksframlegg

Fjellhamar menighet har i lang tid hatt et prinsipp om at innsamlede midler skal fordeles 50-50 mellom internt til eget arbeid i menigheten og eksternt til misjon og nødhjelp både nasjonalt og internasjonalt. Ut fra regnskapet for 2021 og budsjettet for 2022 ble det på årsmøtet etterspurt om dette prinsippet var forlatt, og at det var demotiverende å gi til Fjellhamar menighet med så god økonomi og med så store behov i vår verden. Menighetsrådet viste også til den negative utviklingen for eksterne offer i sin årsrapport for 2021.

Fordeling mellom internt og eksternt er knyttet opp til innsamlede midler og omhandler ofringene som tas opp hver søndag, men også juleaksjonen som de siste årene kun har gått til menigheten da misjonsprosjektet har en betydelig buffer som vi ikke har hatt noen å bruke på. Fasteaksjonen har blitt en stadig større del av midlene menigheten er med å samle inn. Skal det regnes inn som en del av balansen mellom 50-50 eksternt og internt? Det er litt ulike meninger om det har vært slik før, men fasteaksjonen har blitt en del av balansen de siste årene. Når den innsamlede summen fra fasteaksjonen har økt fra rundt 70-80 000 til 230 000 i år så veier det tungt inn om det tas med eller ikke i 50-50 fordelingen.

Fjellhamar menighet har en givertjeneste på drøyt 500 000,-, og giverbaserte stillinger med utgifter på rundt 800 000,-. Men som i fjor vil vi i år pga. sykemeldinger få langt lavere utgifter til de giverbaserte stillingene.

Andre menigheter bruker givertjenesten til å få inn alt menigheten trenger av innsamlede midler og bruker ofringene til andre i sin helhet.

Givertjenesten er en fast tjeneste menighetens kjernegrupper er med i. Ofringene i gudstjenestene er kjernetroppene i menigheten også sentrale, men her er det langt flere som kan være med å gi som f.eks. dåpsfamilier og konfirmantfamilier. Hva som motiverer folk til å gi er nok ulikt. Noen motiveres av misjon og/eller nødhjelp særlig internasjonalt, mens andre motiveres mer av et lokalt arbeid, f.eks. for barn og unge.

Det er også et element i forvaltningen av midlene våre at vi må forberede oss på at vi som kirke og menighet må bære en større andel av våre økonomiske forpliktelser selv, og at det offentlige vil bidra mindre. Foreløpig er det ikke noen merkbare endringer som vi trenger å ta

hensyn til. I forhandlinger med kommunen om bevilgninger kan det bli lagt merke til at fellesrådet ber om økte midler, mens menigheten selv gir bort betydelig deler av sin økonomi til gode formål nasjonalt og internasjonalt. Til det siste må det sies at det alltid har fulgt kirken slik vi finner det i hele bibelen, at vi skal dele med hverandre og ha en særlig omsorg for de som rammes av nød og urett. Det er umistelig for en kirke å gi av våre midler til beste for mennesker i nød.

Fjellhamar menighetsråd inviteres i denne første behandlingen av saken til å diskutere prinsippet med at innsamlede midler skal fordeles med 50% internt og 50% eksternt. Er det et prinsipp vi ønsker å fastholde? Da må vi også avklare hva som inngår i balansen av innsamlede midler: Kollekten ved gudstjenestene, juleaksjon (og evt. andre innsamlingsaksjoner), fasteaksjonen og givertjenesten. Totalt sett så samlet vi i 2021 gjennom alle disse innsamlingene inn rett over en million kroner. Hvis alt tas med ville det si at alt av ofringer og juleaksjonen skal gis til eksterne formål da givertjenesten til menigheten står for halvparten av totalt innsamlede midler. Holdes givertjenesten på en halv million utenfor så vil fasteaksjonen stå for nesten alt som skal gis til eksternt slik at ofringer og juleaksjonen så å si i sin helhet vil gå til menigheten. Holdes fasteaksjonen utenfor balansen mellom internt og eksternt vil det ut fra tallene for 2021 være 300 000 som skal fordeles mellom eksternt og internt. I 2021 gikk 50 000,- til eksterne formål og 250 000,- til interne formål.

Forslag til vedtak

- Fjellhamar menighetsråd vil fortsette med å tilstrebe å fordele innsamlede midler 50% på interne formål og 50% på eksterne formål.
- I innsamlede midler som skal fordeles med 50-50 inngår alle kollekter ved gudstjenester og juleaksjonen. Fasteaksjonen og givertjenesten holdes utenfor.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Kirsti Frøshaug	411	21/00028-339	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Oppdatering Årshjul 2022**Vedlegg:**

ÅRSBJUL 2022

Saksframlegg

Menighetsrådets årshjul er en oversikt og plan for hvilke saker som skal behandles i menighetsrådet gjennom året. Den er ikke bindende, men en hjelp for Arbeidsutvalget til å ha plan for hva som skal behandles gjennom et år og et sikkerhetsnett for at faste viktige saker ikke faller ut. AU oppdaterte årshjulet i april.

Forslag til vedtak

Oppdatert årshjul 2022 tas til orientering

ÅRSJUL 2022

Oppdatert per 1.5.22

Januar – MR 20/1 og AU 6/1:

- Strategi delmål
- Menighetsfest
- Budsjett 1. gangs behandling
- Trosopplæringsplanen
- Gratisuka
- *Gjest 1: Forbønnstjenesten*
- *Gjest 2: Trosopplærer Anniken Bye Humberstet og kateket Øystein Skarholm*

Februar – MR 17/2 og AU 3/2:

- Strategien 2020 – 2023: Evaluering med rapport og indikatorer
Erfaringer med C 19 i 2021 og prioriteringer vårsemesteret 2022
- Budsjett 2. gangs behandling
- Giverstillingene
- Årsmøte
- Årsmelding (MR-delen – innledning/oppsummering)
- Seniorarbeidet
- *Gjest: Seniorutvalget*

Mars – MR 31.3 og AU 17.3:

- Strategien – delmål
- Status vedlikehold Fjellhamar kirke
- Miljøfyrtårn og grønn menighet
- Nye nettsider
- Innspill budsjett Fellesrådet
- Konfirmantarbeidet
- Vår inkluderende menighet
- Menighetsweekend – Komite, tema og taler
- Regnskap med årsoppgjør og orienterings om trosopplæringsregnskapet
- *Gjest; Kirkeverge Martin Ljønes*

Mai – MR 5/5 og AU 21/4:

- Strategien – delmål
- Evaluering av årsmøtet
- Gudstjenesteliste høst 2022 og evaluering vår 2022
- G2-arbeidet
- Gratisuka
- *Gjest: G2-utvalget*

Juni – MR 9/6 og AU 24/5:

- Strategien – delmål
- Gratisuka evaluering
- Musikk- og korarbeidet
- Juleaksjon og julekonsert 2022

- Fastsettelse av tid for AU/MR-møter høst 2021
- Regnskapsrapport og orientering om trosopplæringsregnskapet
- Sommeravslutning hos Arild
- *Gjest: Organist Maria Brabrand, kordirigent Fjellhamarkoret og evt. organist 2*

September:

- Strategien – delmål
- Evaluering menighetsweekend og menighetsfest
- Det diakonale arbeidet
- Menighetsfest 2022
- Revisjonsrapport 2021
- *Gjester: Diakon Christina Eikrem*

Oktober:

- Strategien – delmål
- Gudstjenesteplan for vårsemester 2023 med evaluering
- Valg av leder og nestleder
- Barne- og ungdomsarbeidet
- *Gjest 1: BUF og trosopplæringsutvalget*
- *Gjest 2: Undervisningsprest Espen Hægeland*

November:

- Strategien – delmål
- Eksterne kirkeoffer
- Plan for menighetsrådsvalg, nominasjonskomite
- Misjonssamarbeid/prosjekter
- Regnskapsrapport og orientering om trosopplæringsregnskapet
- *Gjest: Misjonsutvalget*

Desember:

- Strategien – delmål
- Årshjul 2023
- Evaluering juleaksjon med julekonsert
- Fastsettelse av tid for AU/MR-møter vår 2023
- Opplysningsvesenets fond
- *Gjest: Prest Elisabeth Lund*

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Kirsti Frøshaug	411	21/00028-340	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Samarbeidsavtale mellom BUF, Fjellhamar menighetsråd og Lørenskog kirkelige fellesråd

Saksframlegg

Det vises til sak 38/2022. Avtaletekst er nå ferdig redigert, og avtale er sendt ut til signering. Signert avtale vil distribueres til menighetsrådets medlemmer så snart denne foreligger. Avtalen har nå trådt i kraft.

Forslag til vedtak

Skriv inn teksten her.

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksordfører	Klasse	Saksmappe	Gradering
Tor Martin Synnes	411	21/00028-341	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Vår inkluderende menighet

Saksframlegg

Fjellhamar menighet er med i ordningen «Vår inkluderende menighet». I den vedlagte brosjyren for «Vår inkluderende menighet» kan vi lese følgende om ordningen: I den lokale kirke skal det være plass og rom for alle mennesker. Dette ligger i kirkens vesen og oppdrag. En kirke for, med og av alle, blir derfor et av kirkens synlige kjennetegn i verden. «For med en ånd ble vi alle døpt til å være en kropp, enten vi er jøder eller grekere, slaver eller frie og alle fikk vi én ånd å drikke» 1 kor. 12-13. Inkludering er basisen for alt kirkens arbeid og må gjennomsyre arbeidet med gudstjenester og samlinger. Erfaringen viser at en inkluderende kirke ikke kommer av seg selv. Det krever bevisst ledelse, bearbeiding av holdninger og konkrete tiltak. I kirka kan inkludering defineres som den endringsprosess som må til for at alle skal ha mulighet til å delta, på lik linje. Kirkens oppdrag er å legge til rette for en likeverdig deltakelse for alle dens medlemmer, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Med dokumentet «Vår inkluderende menighet» vil Borg biskop og bispedømmeråd gi menighetene konkret hjelp til å skape en inkluderende menighet.

I «Vår inkluderende menighet» er det en sjekkliste for hva som skal gjøres i menigheten, og menighetsrådet er ansvarlig for følgende:

Kjennskap til plandokumenter:

- Være kjent med «Likeverd Inkludering Tilrettelegging Mennesker med utviklingshemning i kirken». Utgitt av Kirkerådet juli 2016.
- Være kjent med «Den norske kirkes betjening av mennesker med utviklingshemning. Uttalelsene fra Kirkerådet november 2009 og vedtak i Kirkemøtet april 2012.
- Være kjent med heftet «Samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten i kommunene og tros- og livssynsamfunn. Den som mottar helse og omsorgstjenester har også rett til å utøve sin tro eller sitt livssyn – alene og eller i fellesskap med andre». (Se særlig rundskriv «Rett til egen tros- og livssynsutøvelse» bakerst i hefte)

Universell utforming:

- Plan for universell utforming av lokaler og uteområder: Menighetsrådet vil være en pådriver ovenfor fellesrådet for at kirkene og de lokaler menigheten bruker, med tilhørende uteområder, er universelt utformet. Menighetsrådet vil en gang i året ha en gjennomgang av lokaler og uteområder i forhold til status. (Fellesrådet har ansvaret for universell utforming av kirkebyggene og uteområdene.)

AU, kirkeverge og diakon har konkludert med at vi ikke trenger en ny gjennomgang i år. Fjorårets gjennomgang er fulgt opp og det er ikke skjedd noe nytt i byggene som krever en ny gjennomgang. Utfordringen med at teleslyngen må slås av når det brukes gitar/bassforsterker er en del av behovet for nytt anlegg som er på investerings/vedlikeholdsbudsjettet. Vi mener det holder med en gjennomgang annet hvert år.

- Plan for universell utforming ved gjennomføring av arrangementer: Menighetsrådet vil lage en sjekkliste/huskeliste for å sikre at alle arrangementer i menighetens regi er universelt utformet i forhold til astma og allergi, hørsel, lesing og skriving, syn og utviklingshemning. *Denne sjekklisten ble laget i fjor.*
- Ordning med ledsagerbevis for mennesker med nedsatt funksjonsevne Alle fellesråd er tidligere utfordret til å fatte vedtatt om at ordningen med ledsagerbevis for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Dette innebærer at ledsagerordningen skal gjelde ved arrangementer i kirkene i fellesrådsområdet, både ved egne arrangementer og ved ekstern utleie som f.eks. konserter. De fellesråd som har gjort et slikt vedtak, har også satt opp skilt med «ledsagerlogo» i aktuelle lokaler. *Kirkevergen jobber med å sette ordningen ut i praksis.*

Forslag til vedtak

Skriv inn teksten her.

VÅR INKLUDERENDE MENIGHET

VI VIL OG VI KAN

Sjekkliste for arbeidet med å bygge en inkluderende menighet

Inkludering har vært og er et prioritert område i Borg bispedømme. Derfor lanserer Borg bispedømmeråd prosjekt «Vår inkluderende menighet. Sjekkliste for arbeidet med å bygge en inkluderende menighet».

I den lokale kirke skal det være plass og rom for alle mennesker. Dette ligger i kirkens vesen og oppdrag. En kirke for, med og av alle, blir derfor et av kirkens synlige kjennetegn i verden.

«For med en ånd ble vi alle døpt til å være en kropp, enten vi er jøder eller grekere, slaver eller frie og alle fikk vi én ånd å drikke» 1 kor. 12-13.

Inkludering er basisen for alt kirkens arbeid og må gjennomsyre arbeidet med gudstjenester og samlinger. Erfaringen viser at en inkluderende kirke ikke kommer av seg selv. Det krever bevisst ledelse, bearbeiding av holdninger og konkrete tiltak.

I kirka kan inkludering defineres som den endringsprosess som må til for at alle skal ha mulighet til å delta, på lik linje. Med dokumentet «Vår inkluderende menighet» vil Borg biskop og bispedømmeråd gi menighetene konkret hjelp til å skape en inkluderende menighet.

Vennlig hilsen

Karin Elin Berg
leder av Borg bispedømmeråd

og

Atle Sommerfeldt
biskop i Borg bispedømme.

«Inkludering kan defineres som en endringsprosess der samfunnet, samfunnets institusjoner og offentlige tilbud tilpasser seg hele målgruppen for tilbudet».
(NOU 2016:17. På lik linje s. 39.)

INKLUDERING I PRAKSIS

Kirkens oppdrag er å legge til rette for en likeverdig deltakelse for alle dens medlemmer, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Dette ikke ved segregerte særtiltak for enkelte grupper, men ved å legge til rette for naturlig deltakelse i kirkens ordinære gudstjeneste og samlinger. Her er kirken også forpliktet på norsk lovgivning og vedtak fra Kirkemøtet, som er klare og tydelige på alles rett til deltakelse i den ordinære menighet.

VERDISYN OG MENNESKESYN

Inkluderingsstanken er dypt forankret i kirkens lære. Alle mennesker er skapt i Guds bilde og har sitt menneskeverd fra Skaperen. Ingen mennesker er mindre verd enn andre. Det er heller ikke menneskets evner og ressurser som setter verdien på et menneske. Ethvert menneske har sin verdi fordi de er mennesker. Kirkens oppdrag er derfor ikke bare å undervise om menneskets verd, men å vise og praktisere det. Ikke som et oppdrag for de spesielt interesserte, men som et udiskutabelt oppdrag for hele kirken. Dette må synliggjøres i menighetens gudstjeneste. I møte med kirken skal alle mennesker kunne forventes å få bekreftet sitt menneskeverd.

MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMMING MIDT I KIRKEN

I arbeidet med å bygge en inkluderende menighet med alle, har bispedømmerådet valgt ut en «pilotgruppe» - mennesker med utviklingshemming - som kan bane vei for en inkluderende menighet for alle. Lærer vi å møte og legge til rette for mennesker med utviklingshemming, lærer vi inkluderingsgrunnprinsipper. Det handler om å vise aksept og respekt, og om å lytte til behov og gi nødvendig bistand.

Når menigheten legger til rette for at mennesker med utviklingshemming kan delta i kirkens ordinære fellesskap, viser erfaringen at menigheten også åpner for de mange andre som har behov for forskjellig grad av bistand, tilrettelegging eller bare det å bli akseptert og respektert.

Mange menigheter i Borg bispedømme har gjennom mange år lagt til rette for gode fellesskap for mennesker med utviklingshemming. Samtidig erfarer vi at få av dem som deltar i de tilrettelegte fellesskapene deltar i menighetens ordinære gudstjenester og samlinger. I praksis utvikles det da en menighetstenkning hvor mennesker med utviklingshemming henvises til et særfellesskap, og ikke inkluderes i det ordinære menighetsfellesskap.

Vi ønsker menigheter hvor alle fellesskap legges til rette slik at alle kan delta, så langt det overhodet er mulig, og hvor de tilrettelegte fellesskapene blir en bro inn i menigheten og den ordinære gudstjeneste. Samtidig ønsker vi at de tilrettelegte fellesskapene blir arenaer hvor den øvrige menigheten lærer mennesker med utviklingshemming å kjenne.

ET ALLEREDE DEFINERT ANSVAR

Dokumentet «Vår inkluderende menighet» er ikke en samling av nye oppgaver, men tar utgangspunkt i den forpliktelse menighetene allerede har og de føringer som allerede ligger i menighetens oppdrag.

- Diskrimineringslovgivningen, som gir en klar forpliktelse til kirkens arbeid.
- «Den norske kirkes betjening av mennesker med utviklingshemming – likeverd, inkludering, tilrettelegging (Kirkerådet 2009 og Kirkemøtet 2012).
- «Likeverd Inkludering Tilrettelegging. Mennesker med utviklingshemming i kirken», utgitt av Kirkerådet juli 2016.
- «Tilgjengelighet til kirkebygg», utgitt av KA november 2012.
- «Likeverd Inkludering Tilrettelegging. Mennesker med utviklingshemming i kirken», utgitt av Kirkerådet juli 2016.
- «Tilgjengelighet til kirkebygg», utgitt av KA november 2012.

KRITERIER FOR Å VÆRE EN INKLUDERENDE MENIGHET

Borg bispedømme har satt opp fem kriterier som menigheten forplikter seg til å jobbe med for å kunne kalle seg en inkluderende menighet. Under hvert kriterie er det utviklet obligatoriske «VI SKAL» punkter og valgfrie «VI KAN» punkter.

En inkluderende menighet forplikter seg til å jobbe aktivt med «VI SKAL» - punktene i dokumentet, og samtidig vurdere om de har mulighet for også å prioritere enkelte av «VI KAN» - punktene.

01 HOLDNING, KJENNSKAP OG KUNNSKAP

Kirkemøtet har tydelig understreket at mennesker med utviklingshemming skal ha mulighet til å delta i menighetens ordinære fellesskapsarenaer, som helt vanlige deltakere. Dette er en del av kirkens oppdrag. Det er derfor viktig at menighetsrådet er kjent med dokumentene som beskriver dette oppdraget. Samtidig må menighetene kommunisere oppdraget utad; i menigheten, i lokalsamfunnet, i forhold til mennesker med utviklingshemming og i møte med de mange som ikke opplever at det er plass for dem i gudstjenesten og i samlinger forøvrig.

VI VIL:

KUNNSKAP OG KJENNSKAP:

Vi vil sørge for at alle ansatte og menighetsrådsmedlemmer er kjent med innholdet i følgende ressursdokumenter:

«Likeverd Inkludering Tilrettelegging. Mennesker med utviklingshemming i kirken». Utgitt av Kirkerådet juli 2016.

«Den norske kirkes betjening av mennesker med utviklingshemming». Uttalelse fra Kirkerådet november 2009 og vedtak i Kirkemøtet april 2012.

Dokumentene tas opp til gjennomgang på et stabsmøte og et menighetsrådsmøte.

Vi vil legge til rette for at også nyansatte og nye menighetsrådsmedlemmer blir kjent med dokumentene.

Ansvarlig:.....

KVALITETSSIKRE ALL INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Vi vil sørge for at all informasjon og kommunikasjon som gis ut av menigheten på en klar og tydelig måte viser at menigheten er for alle.

Ansvarlig:.....

VI KAN:

TEMAMØTER

Vi vil sette opp tema «Kirke med alle» på en av menighetens hovedsamlinger, f.eks. på menighetens årsmøte eller temamøter i menighetsrådets regi.

Ansvarlig:.....

PÅ MIN MÅTE

Vi vil vise filmen om Torill Edøy, «På min måte – fra Edøy til verden», på et av våre arrangementer. Filmen viser hvordan Torill, som har CP, har jobbet med å bli akseptert og inkludert i samfunn og kirke. Torill Edøy jobber nå som rådgiver i Kirkerådet

Ansvarlig:.....

SAMTALEGRUPPER

Vi vil utfordre menighetens småfelleskap/bibelgrupper/samtalegrupper til å ta opp temaet «Kirke med alle» på et av sine møter

Ansvarlig:.....

TREFFPUNKT

Vi vil invitere mennesker med utviklingshemming til samtale om hva de tenker om tro, kirke og fellesskap.

Ansvarlig:.....

02 GUDSTJENESTEN

Alle døpte, uavhengig av livssituasjon og funksjonsevne, har sin rettmessige plass i menighetens hovedgudstjeneste. I gudstjenesten møtes vi som likeverdige deltakere og bistår hverandre gjensidig. Et gudstjenestefellesskap med, for og av alle, er også berikende for alle. Å legge til rette for et gudstjenestefellesskap som gir alle mulighet til å delta, hører med til menighetens grunnoppgave. En gudstjeneste som rommer alle, synliggjør både menneskeverdet og evangeliet. Erfaringen viser at det er helt nødvendig å ta bevisste grep for å skape en slik gudstjenesteforståelse, jfr. kapittel 7 «Veiledning om ulike sider ved gudstjenesten» i «Gudstjeneste for Den norske kirke».

VI VIL:

EN GUDSTJENESTE FOR ALLE

Vi vil at gudstjenesten skal være for alle. Derfor vil vi at kapitlene «Noen hovedbegreper i ordningen» (7.3), «En gudstjeneste for alle» (7.9) og «Universell utforming» (7.11) i permen «Gudstjeneste for Den norske kirke», skal være styrende for gudstjenestearbeidet i vår menighet. Gudstjenestevalget, i samarbeid med prestene, tar grep for å gjennomføre dette i praksis.

Ansvarlig:.....

FRIVILLIGE MEDARBEIDERE

Vi vil legge til rette for at mennesker med utviklingshemming får mulighet til å være frivillige medhjelpere i gudstjenesten.

Ansvarlig:.....

VI KAN:

DEN INKLUDERENDE KIRKEKAFFE

Vi vil være bevisste på å legge til rette for et inkluderende fellesskap på våre kirkekaffer. Vi vil legge til rette for at kirkekaffen er en arena for relasjonsbygging og inkludering. Vi vil drøfte hvilke grep vi kan ta for å utvikle kirkekaffene til gode fellesskapsarenaer.

Ansvarlig:.....

SAMHANDLING

Vi vil ta initiativ til at minst en ordinær gudstjeneste i året utvikles i samarbeid med mennesker med utviklingshemming.

Ansvarlig:.....

03 TROSOPPLÆRINGEN OG KONFIRMASJON

Alle barn og unge skal oppleve at de er velkommen til å delta i alle tiltak i menighetens trosopplæring. Dette er tydelig i all tenkning rundt kirkens trosopplæring. Alle barn og unge skal ha mulighet til å bli inkludert i det ordinære opplegget med den tilrettelegging som er nødvendig. Der det er behov og hensiktsmessig må menigheten legge til rette for et tilpasset opplegg. For å få dette til, er det nødvendig at det tas bevisste grep både fra ansatte og menighetsrådets side.

VI VIL:

OPPLÆRING

Vi vil sørge for at ansatte og frivillige får opplæring i å bygge en trosopplæring og en konfirmasjonsforberedelse hvor alle barn og unge blir respektert, inkludert og deltar på en likeverdig måte.

Ansvarlig:.....

KOMMUNIKASJON

Vi vil forsikre oss om at all informasjon om trosopplæring og konfirmasjon klart og tydelig kommuniserer at alle tiltak i trosopplæring og konfirmasjon er tilrettelagt for alle, uavhengig av funksjonsevne.

Vi vil samtidig sørge for at foreldre og foresatte til barn og unge med nedsatt funksjonsevne og utviklingshemming mottar en særskilt invitasjon som klart og tydelig formidler at kirken vil legge til rette for at deres barn og unge blir en del av et inkluderende fellesskap.

Ansvarlig:.....

Vi vil bygge gode relasjoner til familiene

Vi erfarer at foreldre/foresatte som har barn og unge med nedsatt funksjonsevne og utviklingshemming, har behov for tettere samarbeid med kirken. Vi vil derfor legge vekt på å få til en god dialog med foreldrene/foresatte som har barn og unge som har behov for tilrettelegging.

Ansvarlig:.....

VI KAN:

DELTAKELSE GJENNOM HELE TROSOPPLÆRINGEN

Vi vil tilby foreldrene til barn med behov for tilrettelegging at det lages en enkel oppfølgingsplan for deltakelse gjennom hele trosopplæringen.

Ansvarlig:.....

FELLESKAPSGRUPPE/VENNEGRUPPE

Barn og unge med utviklingshemming og nedsatt funksjonsevne har behov for å bygge en relasjon som går utover selve trosopplæringstiltakene. Vi vil derfor legge til rette for en fellesskapsgruppe/vennegruppe med barn og unge med og uten utviklingshemming og nedsatt funksjonsevne, som kan møtes jevnlig mellom trosopplæringstiltakene. Dette for å skape gode og trygge relasjoner. Dette vil vi gjøre i samarbeid med andre menigheter.

Ansvarlig:.....

04 SAMHANDLING MED HELSE- OG OMSORGSTJENESTEN I KOMMUNEN

Alle som mottar tjenester fra helse- og omsorgstjenester skal gis mulighet for kontakt med sin menighet. Helse- og omsorgstjenesten har en plikt til å legge til rette for at den enkelte som mottar helse- og omsorgstjenester får mulighet til å praktisere sin tro eller sitt livssyn, alene eller i fellesskap med andre. Samtidig har menighetene et ansvar for å informere helse- og omsorgstjenesten i kommunen om menighetens tilbud, og hvilke muligheter for betjening som finnes.

Det er derfor nødvendig å få til en god samhandling med helse- og omsorgstjenesten i kommunen/kommunedelen, både på ledernivå og med dem som yter tjenestene. Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet har gjennom rundskriv og veileder lagt til rette for en god dialog mellom den lokale helse- og omsorgstjenesten og tros- og livssynsamfunnene.

VI VIL:

VEILEDNINGSHEFTE

Vi vil sørge for at både stab og menighetsråd er kjent med heftet «Samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten i kommunene og tros- og livssynsamfunn. Den som mottar helse- og omsorgstjenester har også rett til å utøve sin tro eller sitt livssyn – alene og eller i fellesskap med andre». (Se særlig rundskriv «Retten til egen tros- og livssynsutøvelse» bakerst i hefte)

Ansvarlig i menighetsrådet:.....

Ansvarlig i staben:.....

KONTAKT MED KOMMUNEN

Vi vil ta et initiativ for å få i gang en god samhandling med den delen av helse- og omsorgstjenesten i kommunen (innenfor vår menighet) som betjener mennesker med utviklingshemming.

Ansvarlig:.....

AKTIV DELTAKELSE

Vi vil informere mennesker med utviklingshemming og de tjenesteytere som gir tjenester til mennesker med utviklingshemming om muligheter for deltakelse i menigheten.

Ansvarlig:.....

VI KAN:

VEILEDNING AV ANSATTE:

I samarbeid med bispedamrådet kan vi legge til rette for kursing av tjenesteyterne og tilby veiledning av ansatte i helse- og omsorgssektoren i forhold til å kartlegge og tilrettelegge for tros- og livssynspraksis.

Ansvarlig:.....

05 UNIVERSELL UTFORMING – GENERELL TILGJENGELIGHET FOR ALLE

Når kirken ønsker alle velkommen til menighetens fellesskap, er vi også forpliktet til å sikre at alle i praksis får mulighet til å delta. Kirken har et klart ansvar for å sikre at mennesker med ulike behov skal kunne delta i menighetens fellesskap på en likeverdig måte, det være seg astma og allergi, bevegelse, hørsel, lesing og skriving, syn og utviklingshemming.

I praksis handler det om å ta bort hindringer og legge til rette for universell utforming. En vanlig definisjon på universell utforming er at: «produkter, byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk skal utformes slik at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig, uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler».

Universell utforming er i praksis ikke bare en tilrettelegging for mennesker med særskilte behov eller nedsatt funksjonsevne. Universell utforming skal sikre at alle får mulighet til å delta uten at det må settes inn særiltak. Samtidig, i tillegg til universell utforming, vil enkelte alltid ha behov for individuelle tilrettelegginger. Både det kirkelige fellesråd, de ansatte og menighetsrådet har et felles ansvar for å legge forholdene til rette slik at alle får mulighet til å delta på en likeverdig måte.

VI VIL:

PLAN FOR UNIVERSELL UTFORMING AV LOKALER OG UTEOMRÅDER:

Menighetsrådet vil være en pådriver ovenfor fellesrådet for at kirkene og de lokaler menigheten bruker, med tilhørende uteområder, er universelt utformet. Menighetsrådet vil en gang i året ha en gjennomgang av lokaler og uteområder i forhold til status. (Fellesrådet har ansvaret for universell utforming av kirkebyggene og uteområdene.)

Ansvarlig:.....

PLAN FOR UNIVERSELL UTFORMING VED GJENNOMFØRING AV ARRANGEMENTER:

Menighetsrådet vil lage en sjekkliste/huskeliste for å sikre at alle arrangementer i menighetens regi er universelt utformet i forhold til astma og allergi, hørsel, lesing og skriving, syn og utviklingshemming.

Ansvarlig for å lage en sjekkliste/huskeliste:

.....

ORDNING MED LEDSAGERBEVIS FOR MENNESKER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Alle fellesråd er tidligere utfordret til å fatte vedtak om at ordningen med ledsagerbevis for mennesker med nedsatt funksjonsevne skal gjelde ved alle arrangementer i kirkene

i fellesrådsområdet, både ved egne arrangementer og ved ekstern utleie som f.eks. konserter. Dette innebærer at den som har ledsagerbevis kan ta med seg en ledsager gratis inn på arrangementet. De fellesråd som har gjort et slikt vedtak, har også satt opp skilt med «ledsagerlogo» i aktuelle lokaler.

Menighetsrådet vil sørge for at ordningen praktiseres, ved at det er rutiner for oppfølging av eksterne og interne arrangører som benytter seg av menighetens lokaler.

Ansvarlig:.....

VI KAN:

TRANSPORTORDNING:

Vi vil arbeide for å få på plass en transportordning for forflytningshemmede og andre som er avhengig av transport til gudstjenester og samlinger i menighetens regi. Vi vil også arbeide med å informere om denne ordningen på en god måte.

Ansvarlig:.....

KIRKEVENN:

Vi vil arbeide for å utvikle en ordning med kirkevenn for dem som er avhengig av personlig assistanse under gudstjenester og øvrige samlinger. Kirkevenn er en frivillig ledsager som har det som en særskilt oppgave.

Ansvarlig:.....

FRAMGANGSMÅTE FOR Å BLI INKLUDERENDE MENIGHET

Bispedømmerådet legger opp til at menighetene som vedtar at de vil jobbe etter kriteriene blir registret og godkjent som inkluderende menighet på bispedømmets nettside. Menigheten vil da få tilsendt et symbol og en logo som bekrefter at menigheten arbeider for å være en inkluderende menighet.

Grunnlaget for å bli godkjent som «inkluderende menighet» er:

- Det dokumenteres at menighetsrådet har gjort vedtak på at menigheten skal jobbe mot å være en inkluderende menighet, ut i fra «VI VIL» - punktene i veiviseren. Samtidig registres «VI KAN» - punkter som menighetsrådet vil jobbe med. Menighetsrådet forplikter seg til å sette opp en ansvarlig person på hvert av «VI VIL» - og «VI KAN» - punktene.
- Menighetsrådet forplikter seg til å lage en årlig statusrapport for inkluderingsarbeidet. Denne tas inn i menighetens årsberetning og legges digitalt inn på bispedømmets nettside. En av menighetsrådets medlemmer får ansvaret for oppfølging og rapportering. Etter registrering vil menigheten bli kontaktet med tilbud om oppfølging og veiledning. På bispedømmets nettside vil det være en oppdatert liste over hvilke menigheter som er registrert som Inkluderende menighet. Ved visitas vil også en statusrapport om menighetens inkluderingsarbeid bli etterspurt.

Design: Enjoy Design AS. Foto:

DEN NORSKE KIRKE

Borg bispedømmeråd

VEILEDNING OG SUPPORT

På Borg bispedømmes hjemmeside er det en egen ressurside med ytterligere materiell og veiledning. Borg bispedømme vil også legge til rette for kursing, veiledning og support.

Kontaktperson på bispedømmenivå:
spesialprest Tor Ivar Torgauten
 tt739@kirken.no, tlf. 91630899

Likeverd Inkludering Tilrettelegging

Mennesker med utviklingshemning i kirken

DEN NORSKE KIRKE
Kirkerådet

Likeverd – inkludering – tilrettelegging

Mennesker med utviklingshemning i kirken

Innhold

Mennesker med utviklingshemning - plogspiss og veiviser	3
Inkludering på dagsorden i menighetens liv	6
Gudstjenesten	6
Kunsten å bli kjent	7
I trosopplæringen	8
I konfirmasjonstiden	9
Samhandling med helse- og omsorgstjenesten	10
Sorgarbeid	11

Likeverd – inkludering – tilrettelegging
Mennesker med utviklingshemning i kirken
ISBN: 978-82-7545-133-8

© Kirkerådet, Den norske kirke, juli 2016

Bestilles fra Kirkerådets materiellekspedisjon
E-post: materiell@kirken.no

Kirkerådet, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo
Tlf 23 08 12 00

Finnes også på nettet på www.kirken.no

Produksjon: Kirkerådets kommunikasjonsavdeling

Mennesker med utviklingshemning - plogspiss og veiviser

I dette heftet rettes oppmerksomheten mot hvordan kirken arbeider for å inkludere mennesker med utviklingshemning. Lærer vi å se og inkludere mennesker med utviklingshemning, vil vi også lære å inkludere andre. I dette ligger en nøkkel til å være en kirke med rom for alle.

Bevissthet og aktiv handling

En kirke for, med og av alle, kommer ikke av seg selv. Temaet må aktivt settes på dagsorden og presenteres som en grunntanke i alt kirkens arbeid. Kirkens fellesskap skal bygges med rom og plass for alle.

Gudstjenestene og menighetsfellesskapene må hele tiden prøves på om de er åpne for alle, og om det virkelig legges til rette for at alle kan delta på en likeverdig måte. Dette er ikke et arbeid for de spesielt interesserte, men et ansvar som hviler på hele kirken. Kirkens ledere, på alle nivå, har et særskilt ansvar for å ta de nødvendige grep for å sikre at kirken inkluderer alle.

Den norske kirkes grunnlag

Den norske kirke er en kirke for, av og med alle. Dette betyr at alle kirkens medlemmer, uavhengig av funksjonsevne, etnisitet, kjønn, seksuell legning eller livssituasjon, skal ha like muligheter til å delta i den lokale kirkes fellesskap. Slik Gud tar imot oss, skal vi ta imot hverandre. Og slik Gud bekrefter vårt menneskeverd, skal vi bekrefte hverandres menneskeverd.

Alle som tilhører kirken, har sin rettmessige plass i kirkens gudstjeneste og menighetens forskjellige fellesskap. Dette handler om kirkens identitet; om forståelsen av menneskesynet og om forståelsen av evangeliet. Først når alle får mulighet til å delta i kirkens fellesskap, blir kirken en HEL kirke.

Hvert enkelt menneske bærer Guds bilde i seg. Derfor er alle likeverdige, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Gud vedkjenner seg hvert menneske han har skapt, uten unntak. Kirkens oppdrag er å vise dette i praksis.

Torunn Torgauten og Torstein Schjøtz Pedersen fra «kirkemøtet» i Fredrikstad.

Ta lærdom av historien

En kirke som i praksis ikke er HEL, mister sin troverdighet, og evangeliet mister sin kraft. Kirken er ikke HEL om ikke alle de som tilhører kirken, får mulighet til å være en naturlig del av kirkens fellesskap. Historien viser at mange grupper og enkeltpersoner har opplevd at det ikke var plass for dem i kirkens fellesskap. Overfor noen grupper har kirken offisielt bedt om tilgivelse. Men historien har dessverre tendens til å gjenta seg. Noen stengsler bygges ned, andre vokser fram.

Holdninger som stenger ute eller åpner opp

Flertallets holdninger til en minoritet kan være et hinder for at andre kan delta. Men holdninger kan også åpne fellesskapet opp for alle. Våre holdninger kommer til syne i hvordan vi møter hverandre.

Holdninger som verdsetter noen mennesker høyere enn andre, bygger i praksis gjerder rundt gudstjenesten og kirkens fellesskap. Vi må tenke gjennom hvordan holdninger til utsatte mennesker kommer til uttrykk ikke bare i våre ord, men i våre handlinger.

Se med Guds øyne

Det handler om å se hverandre med Guds øyne. Da ser vi hvert menneske som skapt i Guds bilde,

og med sitt menneskeverd fra den samme Skape- ren. Alle kristne er en del av Kristi kropp og kir- kens fellesskap: «Og de delene av kroppen som synes å være svakest, nettopp de er nødvendige» (1. Kor. 12.22). Når bevisstheten om dette gjen- nomsyrer kirkens arbeid, skapes en HEL kirke.

Frykt og usikkerhet i møte med det ukjente gjør at vi ofte unnlater å ta kontakt med mennesker som er forskjellige fra oss selv. Kunnskap og kjennskap derimot, reduserer frykten og usik- kerheten og åpner for ufarliggjøring, respekt og aksept. For å kunne forstå hverandre, må vi ha et minimum av kjennskap til hverandre. Mangfoldet kan da bli en ressurs for fellesskapet som helhet.

Diskrimineringslovgivningen

Norge har fire lover mot diskriminering. Lov om likestilling mellom kjønnene, lov om forbud om diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsev- ne, lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn, og lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell oriente- ring, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Disse lovene gjelder også for arbeidet i Den norske kirke. Det betyr at lokalkirkens planer, strategier og visjoner aktivt må motarbeide diskri- minering og sikre muligheten for inkludering og deltakelse.

Mennesker med utviklingshemning i kirken

Kirkemøtet i Den norske kirke har gjennom flere vedtak presisert at mennesker med utviklingshemning skal være en del av det ordinære menighets- og gudstjenestefellesskap.

Den norske kirke har mange gode tilrettelagte tilbud for mennesker med utviklingshemning. Dette skal utvikles videre. Samtidig må også menighetens hovedsamlinger og smågrupper utvikles slik at alle får mulighet til å delta. Det kan være snakk om fysisk tilgjengelighet, forskjellige former for bistand, endring av holdninger etc.

Reidun Elin Stokkedal og Astrid Meidell fra Hauge-sund. Gudstjeneste under tur til Solgården, Spania.

Litteratur:

Den norske kirkes betjening av mennesker med utviklingshemning. Likeverd, inkludering, tilrettelegging. Uttalelse fra Kirkerådet november 2009 og vedtak fra Kirkemøtet april 2012.

Kirke og helse. Kirkemøtesak 09/15.(kirken.no/helse)

Sammen skal vi bygge menighet. Når mennesker med utviklingshemning blir kirkens veiledere. Tor Ivar Torgauten, Verbum forlag 2006.

Luthersk Kirketidende nr. 3 og 4/2016. Å våge å være en kirke for, med og av alle. Del I og del II.

Handling:

- Alle som har lederansvar i kirken gjøres kjent med Kirkemøtets vedtak av 2012 og 2015 (se ovenfor).
- Menighetsrådene utfordres til lage et vedtak som sier at deres menighet skal være en HEL kirke for, med og av alle, og ta de nødvendige grep for å sikre at alle også opplever at det er plass for dem i kirkens fellesskap.

Inkludering på dagsorden i menighetens liv

Gudstjenesten

Kirken og gudstjenesten er et treningssted i fellesskapsbygging. Å feire gudstjeneste er noe menigheten gjør sammen. I gudstjenesten møter vi Gud sammen. Vi sitter sammen. Vi synger sammen. Vi ber sammen. Vi lovpriser sammen. Vi mottar nattverden sammen. Vi er sammen for Guds ansikt.

Gudstjenesten er for alle. Ingen har forrang i gudstjenesten. Alle har sin rettmessige plass i dette fellesskapet. Denne forståelse av hva en gudstjeneste er, må gjennomsyre alt arbeid med gudstjenesten, salmer, bønner, forkynnelse/formidling osv. Gudstjenesten skal prøves på om den fungerer godt for alle.

Litteratur:

Gudstjeneste for Den norske kirke. kap. 7: Veiledning om ulike sider ved gudstjenesten: kap. 7.3 Noen hovedbegreper i ordningen, kap. 7.9 En gudstjeneste for alle, kap. 7.11 Universell utforming og kap. 7.17 Barn og unge i gudstjenesten.

Bønn med alle sanser. Bønnestasjoner til bruk i trosopplæring, gudstjeneste og smågrupper. I: Trosopplæring i praksis. Rune Rasmussen. IKO 2010.

Kirkeårets fortellingstekster Del I Fra advent til pinse. IKO Oslo 2011

Kirkeårets fortellingstekster. Del II. Fra Kristi himmelfartsdag til siste søndag i kirkeåret. IKO Oslo 2012.

Prekendramatisering i Nenset kirke i Skien på Maria Budskapsdag.

Handling:

- Kvalitetssikre at gudstjenesten inkluderer alle.
- Legge til rette for at mennesker med utviklingshemning får mulighet til å delta aktivt i gudstjenesten.
- Legge til rette for en kirkevennordning for dem som har behov for en å gå sammen til gudstjeneste.
- Legge til rette for mulighet for transport til menighetens gudstjenester.

Kunsten å bli kjent

Kjennskap kan effektivt fjerne gjerder som synes som uoverstigelige barrierer. Mennesker med utviklingshemning må få muligheten til å bli kjent i kirken; kjent med de andre som tilhører kirken, kjent med presten og diakonen, kjent med liturgien og kjent med kirkerommet. Andre i kirken må på sin side også få mulighet til å bli kjent med mennesker med utviklingshemning. Kunnskap og kjennskap gir trygghet. Ofte handler det om forberedelse slik at det som er ukjent og utrygt, blir kjent og trygt.

Litteratur:

Bli kjent i kirken. Trosopplæring i praksis. Sølvi Dahle, Heide Thorsen og Leif Arne Økland. IKO 2014.

Boka om kirken min. Aktivitetsbok. Sølvi Dahle, Heide Thorsen og Leif Arne Økland. IKO 2014.

Deltakelse og tilhørighet. Inkludering av mennesker med utviklingshemning i tros- og livssynssamfunn. Utgitt av Kirkerådet, Norges kristne råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Se www.deltakelse.no

Helt med! I samme fellesskap uavhengig av funksjonsevne. Sølvi Dahle og Tor Ivar Torgauten (red.) Gyldendal Akademisk. 2015.

Prestens gode hjelpere i Gimsøy kirke i Skien.

Handling:

- Legge til rette for at de som deltar i menighetens fellesskap får muligheten til å bli kjent med hverandre og får mulighet til å bygge relasjoner med hverandre.
- Legge til rette for at nye blir tatt imot på en god måte.
- Legge til rette for at enkeltpersoner og grupper kan få delta på et «bli kjent i kirken» kurs.

I trosopplæringen

Den norske kirkes trosopplæring er for alle døpte i alderen 0–18 år, uavhengig av funksjonsevne. Lokalkirkens oppdrag er å bygge fellesskap hvor alle barn og unge er naturlig med, og hvor de lærer å møte hverandre i gjensidig respekt og aksept. Troen praktiseres i fellesskap, og alle er med og bidrar.

Trosopplæring handler for alle, uavhengig av funksjonsevne, om å utforske identitet, bli kjent med sin egen religion og religiøsitet. Inkludering er en norm i skolen. Det er ingen grunn til at det ikke skal være det i kirken.

Litteratur:

Inkludering - Gud gir vi deler – med absolutt alle. I: OM – heftene Veiledning til trosopplæreren. «Verktøykassa for medarbeidere i trosopplæringen». Se www.verktøykassa.no

Trosopplæring for alle – uavhengig av funksjonsevne – skaper håp. I: Barnet i familien og menigheten. IKO I serien «Barn trenger håp». (Oslo 2013).

Trosopplæring og konfirmasjon med like muligheter for alle. Utgitt av KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter og Kirkerådet for Den norske kirke. Oslo november 2013. Bestilles hos KA: www.ka.no

Speidergutter Steinar Solheim Enæs (til venstre) og Petter Lothe Nes. Medlem av «Spesialistene» som er en speidergruppe for barn og unge med utviklingshemning i Norheim menighet, Stavanger bispedømme.

Handling:

- Kvalitetssikre trosopplæringen slik at alle barn og unge, uavhengig av funksjonsevne, får mulighet til å delta på en god og inkluderende måte.
- Lage egne prosedyrer for kontakt med barn og unge som har behov for en særskilt tilrettelegging for å kunne delta og med deres familier.

I konfirmasjonstiden

Konfirmasjonstiden er en del av trosopplæringen. De fleste menighetene har utviklet gode rutiner som sikrer at ungdom som har behov for en særskilt tilrettelegging i konfirmasjonstiden, får tilbud om et tilpasset opplegg. Et godt samarbeid med foresatte og konfirmantens nærpersoner er alltid et godt utgangspunkt når et konfirmantopplegg blir til.

Litteratur:

EgOg. Konfirmantopplæring for multifunksjonshemma. Jostein Bildøy. IKO Oslo 2011.

I samme fellesskap. Håndbok for inkluderende trosopplæring i praksis. IKO.2009.

Trosopplæring og konfirmasjon med like muligheter for alle. Utgitt av KA Kirkelig arbeids- og interesseorganisasjon og Kirkerådet for Den norske kirke. Oslo november 2013. Bestilles hos KA: www.ka.no

Se, smak og kjenn. Tilrettelagt konfirmantopplegg for mennesker med utviklingshemning med bakgrunns- og metodestoff. Til lederheftet er det laget en CD med kopieringsoriginaler og egne bilder på kort og CD. Rune Rasmussen, IKO 2006.

Handling:

- Kvalitetssikre at alle unge, uavhengig av funksjonsevne, får god informasjon om de mulighetene kirken kan gi den enkelte konfirmant.
- Sørge for at de ansatte som har ansvar for konfirmasjonsforberedelsen, får nødvendig opplæring.

Konfirmasjon i Bragernes kirke, Drammen. (Foto: Sveinung Bråthen)

Samhandling med helse- og omsorgstjenesten

En god relasjon og samhandling mellom lokalkirken og helse- og omsorgstjenesten i kommunen (og foreldre/foresatte/verge) er en forutsetning for om mennesker med utviklingshemning skal få mulighet til å delta i menigheten. Tjenesteyterne i helse- og omsorgstjenesten har ansvar for å kartlegge behov og ønsker og for å legge til rette for deltakelse. Lokalkirken har ansvar for å informere om hvilke tilbud og muligheter som finnes, og for å sørge for at informasjonen blir mottatt av den som trenger den. Tjenesteyterne, foresatte/verge og lokalkirken samarbeider om hvordan en best kan legge til rette for god praksis.

Litteratur:

Rundskriv I – 6/2009 Rett til egen tros- og livssynsutøvelse. Helse- og omsorgsdepartementet.

Utviklingshemning og tros- og livssynsutøvelse. Rettinger og tilrettelegging. Sølvi Dahle og Tor Ivar Torgauten. Universitetsforlaget. (Oslo 2010).

Veiledere: *Samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten i kommunene og tros- og livssynssamfunn.* Den som mottar helse- og omsorgstjenester har også rett til å utøve sin tro eller sitt livssyn – alene og i fellesskap med andre. Utgitt av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn og Helsedirektoratet. (Oslo 2013.)

Retten til å praktisere tro- og livssyn. Hvordan kartlegge tjenestemottakers ønsker og behov? En veileder til kvalitetssikring av kartleggingssamtalen mellom tjenesteyter og tjenestemottaker. Utgitt av Fredrikstad

kommune og Borg Biskop/Borg bispedømmeråd. (Fredrikstad 2014)

Hvem jeg er og hva jeg vil. Jeg vil praktisere min tro eller mitt livssyn – alene og i fellesskap med andre. Utgitt av Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU), Kristelig studieforbund (K-stud) og Kirkerådet.

Heftene kan lastes ned fra www.deltakelse.no

Handling:

- Kvalitetssikre at mennesker med utviklingshemning får informasjon om menighetens aktiviteter og tilbud.
- Ta initiativet til god samhandling med ledelsen og tjenesteyterne i helse- og omsorgstjenesten og foresatte/verge.

Sorgarbeid

Erfaringen viser at mennesker med utviklingshemning ofte vil ha behov for ekstra oppfølging når noen av deres nærmeste dør. Det er derfor viktig at ansatte og frivillige i menigheten som møter mennesker i sorg, er oppmerksom på dette og tilegner seg den nødvendige kunnskapen.

Litteratur:

Sorgarbeid blant mennesker med utviklingshemning. Beredningsplaner. Einar Sand. Se <https://kirken.no/globalassets/bispedømmer/agder-og-telemark/dokumenter/inkluderende-kirkeliv/sorgperm-hele.pdf>

Utviklingshemning og sorg. Sissel Bøckmann. Cappelen Damm. Oslo 2008.

Handling:

- Sikre at mennesker med utviklingshemning får oppfølging i situasjoner hvor en opplever sorg.
- Prest og diakon kan bistå tjenesteytere og foresatte med kurs og veiledning om sorgarbeid.

*Fra «Bli kjent i kirken» IKO-Forlaget 2014.
(Foto: Morten Krogvold)*

For nærmere informasjon og veiledning:

Kontakt det enkelte bispedømmekontor. Se bispedømmenes hjemmesider for kontaktinformasjon.

Eller kontakt Kirkerådets sekretariat: Telefon 23 08 12 00 - Epost: post.kirkeradet@kirken.no

En kirke med rom for alle

Dette heftet retter oppmerksomheten mot hvordan kirken arbeider for å inkludere mennesker med utviklingshemning. Lærer vi å se og inkludere mennesker med utviklingshemning, vil vi også lære å inkludere andre.

I dette ligger en nøkkel til å være en kirke med rom for alle.

Kjennskap kan effektivt fjerne gjerder som synes som uoverstigelige barrierer. Mennesker med utviklingshemning må få muligheten til å bli kjent i kirken; kjent med de andre som tilhører kirken, kjent med presten og diakonen, kjent med liturgien og kjent med kirkerommet.

Andre i kirken må på sin side også få mulighet til å blir kjent med mennesker med utviklingshemning.

Kunnskap og kjennskap gir trygghet.

Ofte handler det om forberedelse slik at det som er ukjent og utrygt, blir kjent og trygt.

Samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten i kommunene og tros- og livssynssamfunn

Den som mottar helse- og omsorgstjenester har også rett til å utøve sin tro eller sitt livssyn – alene og i fellesskap med andre

Hefkets tittel: Samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten i kommunene og tros- og livssynssamfunn. Den som mottar helse- og omsorgstjenester har også rett til å utøve sin tro og sitt livssyn –alene og i fellesskap med andre.

Utgitt: 11/2013

Utgitt av: Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges kristne råd og Kirkerådet for den norske kirke i samarbeid med Helsedirektoratet, Divisjon primærhelsetjenester.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL):

Besøks-/ postadresse:

Rådhusgt. 1-3

0151 Oslo

23 08 13 39/40 (tel)

23 08 13 01 (fax)

stl@trooglivssyn.no

Norges kristne råd:

Besøks-/postadresse:

Rådhusgt. 1-3

0151 Oslo

23 08 13 00

post@)norkr.no

Kirkerådet

Besøks-/postadresse:

Rådhusgt. 1-3

0151 Oslo

Telefon: 23 08 12 00.

E-post: post.kirkeradet@kirken.no

Ytterligere eksemplarer av heftet kan lastes ned elektronisk fra nettstedet www.deltakelse.no

Innledning

Samhandling mellom tros- og livssynssamfunn og helse- og omsorgstjenesten

For de fleste er religionsfrihet en selvfølge. For mennesker som er avhengige av hjelp fra andre, derimot, er religionsfriheten ikke alltid en selvfølge. Noen trenger hjelp til å uttrykke hva de ønsker av tros- og livssynsutøvelse, og de trenger assistanse for å kunne praktisere dette. Retten til tros- og livssynsfrihet gjelder alle, også dem som selv ikke er i stand til å sette ord på hva de ønsker. Mennesker som mottar helse- og omsorgstjenester vil i forskjellig grad være avhengige av bistand for å kunne praktisere sin tro og sitt livssyn. Uten aktiv hjelp fra helse- og omsorgspersonell vil for eksempel mange mennesker med kognitiv nedsatt funksjonsevne ikke få denne muligheten. Faren er også stor for at de kan bli påtvunget en tro eller et livssyn mot sin vilje. Begge deler er brudd på religionsfriheten.

For å sikre at mottakere av helse- og omsorgstjenester får en reell mulighet til å utøve sin tro og sitt livssyn, gav Helse- og omsorgsdepartementet i desember 2009 ut Rundskriv I – 6/2009 «Rett til egen tros- og livssynsutøvelse». I introduksjonen til rundskrivet slår departementet fast at «Alle som er avhengige av kommunale helse- og omsorgstjenester skal få tilrettelegging og bistand for å kunne utøve sin tro og sitt livssyn». Videre understrekes det at tros- og livssynsutøvelse er et grunnleggende behov som inngår i kvalitetsforskriftens formålsbestemmelse.

Skal tjenestemottakere som ønsker det få dekket sitt behov for å utøve sin tro eller sitt livssyn, forutsetter det at helse- og omsorgstjenesten og det tros- eller livssynssamfunn tjenestemottaker tilhører, samhandler når det er behov for det. Tjenestemottakerens pårørende kan også være gode samarbeidspartnere. Ansatte i tros- og livssynssamfunnene er ut fra helsepersonelloven «annet kvalifisert personell», og for å gi et godt helhetlig tjenestetilbud er det derfor nødvendig at helse- og omsorgstjenesten og samarbeidende tros- og livssynssamfunn utvikler en felles forståelse for hverandres egenart og er bevisste på hverandres kompetanse.

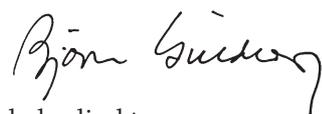
God samhandling vil gi en helhetlig tjeneste og styrke tjenestemottakers livskvalitet. De som leder helse- og omsorgstjenestene i kommunene og de lokale lederne i tros- og livssynssamfunnene, er sammen ansvarlige for å utvikle denne samhandlingen. Målsettingen med dette veiledningsheftet er å legge forholdene til rette for en god samhandling på lokalplanet, til tjenestemottakernes beste.

daglig leder
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

generalsekretær
Norges kristne råd

helsedirektør
Helsedirektoratet

direktør
Den norske kirke

Del I

Bakgrunn

Livssyn som en del av helse- og omsorgsbegrepet

I underkant av 90 % av befolkningen er medlemmer av et tros- eller livssynssamfunn. Dette vil i praksis si at rundt ni av ti som mottar helse- og omsorgstjenester, tilhører et tros- eller livssynssamfunn. Livssyn, med eller uten et religiøst innhold, vil kunne være så grunnleggende for den enkelte og for den enkeltes nære nettverk, at det må tas med i vurderingen når en skal yte helse- og omsorgstjenester. Tjenestemottakers livssyn kan være både retningsgivende for hvordan tjenesteyterne skal utføre sin tjeneste i møte med den enkelte, og for hvordan tilretteleggingen skal være. Å forholde seg til vesentlige sider ved tjenestemottakers tros- og livssynstilørighet og til hans/hennes behov og ønsker, vil derfor kunne høre med til kravene om faglig forsvarlighet innen helse- og omsorgstjenestene.

Blant medlemmer i samme tros- eller livssynssamfunn er det store forskjeller på hvordan den enkelte ønsker å praktisere sin tro og sitt livssyn. Noen har en identitet som er sterkt knyttet til sitt tros- eller livssynssamfunn, mens for andre har tro og livssyn liten betydning. Graden av engasjement vil dessuten kunne variere i forskjellige livsfaser. Med i dette bildet hører også at enkelte skifter livssyn og religion i løpet av livet. Da behovene og ønskene er så forskjellig, vil det derfor være nødvendig med en kartlegging av den enkeltes ønsker og behov.

Åndelighet

Helse- og omsorgstjenestene skal ytes med utgangspunkt i et helhetlig menneskesyn og ivareta menneskets fysiske, psykiske, sosiale, kulturelle og åndelige behov. Den åndelige dimensjonen er allmenn, og de åndelige sidene er en del av helheten på lik linje med livets øvrige forhold.

Åndelighet er et vidt begrep. Det finnes ingen enkel definisjon på hva åndelighet er. Til syvende og sist er det den enkelte som definerer for seg hva åndelighet er. I dette kan det ligge tanker om hva som er viktig i livet, hvem en ønsker å være og hvordan en vil innrette livet. Det handler om drømmer, håp og verdier, og om å kunne leve ut sin tro og sitt livssyn slik en selv ønsker.

Kunnskap

Norge er blitt et flerkulturelt land med mange tros- og livssynssamfunn. Dette gjenspeiles også blant dem som mottar helse- og omsorgstjenester. På samme måte er hele bredden av tros- og livssynssamfunn også representert blant de ansatte i helse- og omsorgstjenestene. For å kunne utøve helhetlige og gode helse- og omsorgstjenester, er det derfor nødvendig at tjenesteyterne har den nødvendige kunnskapen om vesentlige sider ved tjenestemottakers tro eller livssyn; om verdisyn, praksis, høytider, ritualer osv. Samtidig må den enkelte tjenesteyter vite hvem man innenfor tjenestemottakers tros- eller livssynssamfunn kan samhandle med.

Kommunene har ansvar for at tjenesteyterne får den nødvendige opplæringen. Her vil det være tjenlig å samarbeide med lokale tros- og livssynssamfunn som samsvarer med tjenestemottakernes ønsker.

Livskvalitet og livsutfoldelse

Den tilhørigheten det gir å være en del av en tro eller et livssyn og det dette tilfører selvforståelsen, er for mange svært viktig. Dette gjelder enten en har en identitet som for eksempel kristen, muslim, humanetiker eller jøde. Ritualer og tradisjoner kan gi trygghet, håp og mening. Tros- og livssynsutøvelse alene og/eller i fellesskap med andre kan være en ressurs som hever livskvaliteten og åpner for engasjement og fellesskap. En helse- og omsorgstjeneste med god kvalitet legger til rette for at tjenestemottaker kan leve det livet hun eller han ønsker.

Lytt til den enkeltes historie

Det er tjenestemottakers selvbestemmelse og hans/hennes ønsker og behov som må være utgangspunktet for arbeidet med å kartlegge og tilrettelegge for vedkommendes tros- og livssynsutøvelse. Hvis tjenestemottaker trenger hjelp til å uttrykke sine ønsker og behov for denne dimensjonen ved livet, har tjenesteyter et ansvar for å sette tematikken på dagsorden og kartlegge eventuelle ønsker og behov. Etter denne avklaringen, som kan skje i samhandling med den enkeltes tros- og livssynssamfunn, er det en felles oppgave, så langt som mulig, å legge til rette for at tjenestemottaker kan leve sitt liv slik hun/han ønsker.

Alle rundt tjenestemottakeren; tjenesteyterne, foresatte, hjelpeverger og ledere i den enkeltes tros- og livssynssamfunn vil kunne bidra i arbeidet med å ivareta tjenestemottakers ønsker og behov.

Forutsetningen for å kunne legge til rette for at tjenestemottaker kan delta og oppleve tilhørighet i eget tros- og livssynssamfunn, er at tjenesteyterne vet hvilket tros- eller livssynssamfunn tjenestemottaker tilhører. I mange tilfeller kan det også være verdifullt å ha noe kjennskap til tjenestemottakerens historie.

Også de som ikke kan gi klart uttrykk for egne ønsker, har rett til å utøve sin tro og sitt livssyn, og å bli respektert for dette. Behovet for eller evnen til å ha en tro og/eller et livssyn er ikke hemmet, selv om evnen til å gi tilkjenne egne ønsker er redusert. I slike tilfeller er det derfor viktig å utvikle metoder som på best mulig måte synliggjør og ivaretar den enkeltes behov.

I arbeidet med å finne ut mer om den enkeltes bakgrunn kan både tjenestemottakeren selv, foresatte og øvrige familie være viktige informanter. Mange tjenesteytere er blitt overrasket når de har fått seg presentert tjenestemottakerens historie. Brikker faller på plass, og ikke sjelden blir forståelsen av adferdsmønsteret bedre. Tros- og livssynshistorien kan sette tjenesteyteren på sporet av nye sider ved tjenestemottakerens ønsker for eget liv.

Å nedtegne «Min tros- og livssynshistorie» kan være like viktig som å nedtegne historien på andre områder. Tros- og livssynshistorien er ikke et særkapittel i tjenestemottakerens historie, men en del av helheten.

Del II

Den enkeltes rettighet og kommunens forpliktelse

Retten til tros- og livssynsutøvelse

Den som mottar helse- og omsorgstjenester, skal motta tjenestene i samsvar med de lover, forskrifter, rundskriv, offentlige føringer og veiledninger som regulerer tjenestene. Den som yter tjeneste er forpliktet til å gjøre dette i tråd med disse bestemmelsene. Dette innebærer at en tjenesteyter ikke selv kan definere kriteriene for tjenesten. Når en tjenestemottaker er gitt en rettighet, følger det at andre har et ansvar for å sørge for at denne retten blir fulgt opp i praksis.

Religionsfriheten er en av de grunnleggende menneskerettighetene som er gitt alle innbyggere uavhengig av funksjonsevne, og den er som sådan nedfelt i Grunnloven § 2 og Grunnloven § 16. I retten til fri religionsutøvelse ligger ikke bare et vern mot å bli aktivt hindret i sin religionsutøvelse eller å bli forfulgt for sin tro og sitt livssyn, men også retten til like muligheter til å utøve og praktisere tro og/eller livssyn.

Grunnloven §§ 2 og 16 og lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) er forpliktende for både helse- og omsorgstjenesten og for tros- og livssynssamfunnenes arbeid. Av dette følger det at helse- og omsorgstjenesten og tros- og livssynssamfunnene på hver sin måte er forpliktet til å legge til rette for at de som trenger bistand for å kunne utøve sin tro og sitt livssyn, får den hjelpen de trenger.

Aktuelle lover, forskrifter, rundskriv, offentlige føringer og veiledninger er samlet som vedlegg bak i heftet. I tillegg til dette materialet vil tros- og livssynssamfunnene være forpliktet på sitt eget læregrunnlag og på de føringene som tros- og livssynssamfunnet selv har vedtatt.

Tilsynsmyndighetenes oppgaver

Statens helsetilsyn og Fylkesmannen har ansvar for å føre tilsyn med at ytelsen av kommunale helse- og omsorgstjenester er i samsvar med kravene i lovgivningen. Dette gjelder også muligheten til tros- og livssynsutøvelse, jf. for eksempel bestemmelsen i Forskrift av 14. november 1988 for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie, § 4-6 i. Tilsyn med kommunenes etterlevelse av bestemmelser med relevans for utøvelsen av tro og livssyn bør ikke gjennomføres som et «særtilsyn», men som del av ordinære tilsyn med at tjenestemottakernes lovfestede rettigheter ivaretas. Rettskrav med relevans for tros- og livssynsutøvelse bør omtales i de veiledningene for gjennomføring av tilsyn som Statens helsetilsyn gir til fylkesmennene.

Del III

Utvikling av samhandling og en felles forståelse

God samhandling gir god praksis

Rundskriv I-6/2009 «Rett til egen tros- og livssynsutøvelse», som er nevnt ovenfor, understreker at helse- og omsorgstjenesten har plikt til å legge til rette for den enkeltes mulighet for fri tros- og livssynsutøvelse. I praksis har både tjenesteytere innen helse- og omsorgstjenesten, ansatte innen tros- og livssynssamfunnene og pårørende/verge en viktig rolle i arbeidet med å få i gang nødvendig samhandling.

En forutsetning for god samhandling er at de tre aktørene er bevisste på sin egenart og kompetanse, samtidig som de anerkjenner tilsvarende hos de andre. Alle tre aktørgruppene har verdifull kompetanse som må deles med de øvrige. En annen grunnleggende forutsetning for samhandlingen er at alle aktørene kommuniserer godt med hverandre og utvikler gjensidig tillit.

Konkretisering av ansvar

Helse- og omsorgstjenestens ansvar

De som leder helse- og omsorgstjenesten i kommunene, har ansvar for at tjenesteyterne utøver sin bistand på en faglig forsvarlig måte. På dette området betyr det at kommunen må utarbeide rutiner som bidrar til at tjenestemottakere og eventuelt pårørende får informasjon om retten og muligheten til tro- og livssynsutøvelse, og at tjenestemottakerens ønsker og behov for dette blir kartlagt. Videre at det gis nødvendig bistand for at tjenestemottakere skal kunne utøve sin tro og sitt livssyn, og at tjenesteyterne har nødvendig kunnskap og opplæring på området. Dette arbeidet bør om nødvendig skje i samhandling med aktuelle tros- og livssynssamfunn.

Den enkelte tjenesteyter har ansvar for å sette seg inn i de prosedyrene og rutinene som gjelder for tjenesten, og for å påse at de planene som gjelder for den enkelte, blir fulgt. Dersom det skjer brudd på lovfestede krav til tjenestene, meldes det som avvik. Dette er viktig for å kunne evaluere og forbedre praksisen.

– Hvem kan tjenesteyter kontakte for å komme i gang med samhandlingen på individnivå?

Ta kontakt med ledelsen i tjenestemottakers lokale tros- eller livssynssamfunn for samhandling. Når dette er usikkert, kan en ta kontakt med det regionale eller sentrale ledd for veiledning. Samarbeidsrådet for tros og livssynssamfunn (Paraplyorganisasjon for tros- og livssynssamfunn), Norges Kristne Råd eller Kirkerådet for Den norske kirke kan også kontaktes for veiledning.

– Hva kan tjenesteyter etterspørre av bistand fra tros- og livssynssamfunnene?

Samhandling om å legge til rette for at tjenestemottaker kan delta i eget tros- eller livssynssamfunn, besøk hos og samtale med tjenestemottaker og veiledning av tjenesteyterne om hvordan tjenestemottakers tros- og livssynsutøvelse kan ivaretas.

Pårørende og vergers rolle

De pårørende og/eller verge har en viktig rolle i arbeidet med å ivareta tjenestemottakerens ønsker og behov for tros- og livssynsutøvelse. Det er tjenesteyter som, sammen med tjenestemottakeren og hans/hennes nærmeste, har ansvar for å tilrettelegge for dette.

– Hvem kan kontaktes når det gjelder helhetlige tjenester for tjenestemottakeren?

Ta kontakt med den helse- eller omsorgsarbeideren som har et særskilt ansvar for tjenestemottakeren (primærkontakt). Der dette er usikkert, tar en kontakt med nærmeste leder. Kommunens informasjonstjeneste/servicetorg vil også kunne hjelpe med for å finne fram til rett person.

– I hvilken sammenheng hører samtalen om tros- og livssynsutøvelse hjemme?

Temaet hører hjemme i inntakssamtalen, i prosessen med å utarbeide individuell plan/ annet planverk eller i en egen samtale hvor de tjenestemottakeren eller pårørende melder behovet.

– Hvem kan kontaktes i tros- og livssynssamfunnene?

Ta kontakt med den lokale ledelsen i tjenestemottakers lokale tros- eller livssynssamfunn. Når det er usikkert hvem dette er, kan en henvende seg til det regionale eller sentrale leddet. For eksempel kan Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (Paraplyorganisasjon for tros- og livssynssamfunn), Norges kristne råd eller det enkelte bispedømmekontoret for Den norske kirke også kontaktes.

Tros og livssynssamfunnenes ansvar

Tros- og livssynssamfunnene har et særskilt ansvar for å betjene de medlemmene som mottar helse- og omsorgstjenester og som er avhengige av bistand for å kunne utøve tro og livssyn alene og/eller i felleskap med andre. Ledelsen i det enkelte tros- og livssynssamfunnet har ansvar for å informere ansatte og frivillige medarbeidere, og for å utarbeide funksjonelle rutiner som ivaretar dette.

Mennesker som mottar omsorgstjenester må informeres om de mulighetene som finnes i det lokale tros- eller livssynssamfunnet som de eventuelt tilhører. De lokale tros- og livssynssamfunn må sikre at informasjonen kommer ut til den enkelte. Tros- og livssynssamfunnene må også ta initiativ til rutiner som sikrer god samhandling mellom tros- og livssynssamfunnene lokalt og den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

– Hvordan kan tjenestemottakere, tjenesteytere og pårørende bli kjent med tros- og livssynssamfunnenes tilbud?

Det lokale tros- og livssynssamfunn må sørge for at de medlemmene som mottar helse- og omsorgstjenester, er informert om de tilbudene og mulighetene som finnes for medlemmene.

Opplæring og kursing

Opplæring og kursing

Det er gjort gode erfaringer med å arrangere felles fagdager for tjenesteytere innen helse- og omsorgstjenestene og medarbeidere innen tros- og livssynssamfunnene. Fagdage har avdekket et stort behov både for kunnskap om tema, og mulighet for å snakke samme om hvor denne felles utfordring kan løses. Programforslag for fagdag kan lastes ned fra www.deltakelse.no

Kursmaterieill

- Dahle, Sølvi og Torgauten, Tor Ivar (red): *Utviklingshemning og tros- og livssynsutøvelse. Rettigheter og tilrettelegging*. Universitetsforlaget 2010.
- *Deltakelse og tilhørighet. Inkludering av mennesker med utviklingshemning i tros- og livssynssamfunn*. Veiledningshefte utgitt av Kirkerådet, Norges Kristne Råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Heftet kan lastes ned fra nettet: www.deltakelse.no
- Ellefsen, Erlend og Slåtta, Knut. *Deltakelses og opplevelsesplaner*. Et verktøy for kvalitetsutvikling og kvalitetssikring for voksne med multifunksjonshemning eller dyp utviklingshemning. NAKU/ Torshov kompetansesenter 2010.
- *Gjør det så enkelt som mulig. Tipshefte om Individuell plan*. Helsedirektoratet IS – 1544.
- *Individuell plan 2010. Veileder til forskrift om individuell plan*. Helsedirektoratet. IS – 1253.
(Forskriften er opphevet og erstattet av forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator – FOR 2011-12-16-1256. Ny veileder er under utarbeidelse.)
- *Kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene*. Veileder til forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene for tjenesteyting etter kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven. Helsedirektoratet. IS - 1201
- Schmidt, Heidi. *Har du tid til det da?* Om åndelig omsorg i sykepleien. Folio forlag 2009

Kursmaterialet som er utarbeidet med tanke på tjenester til – og arbeid med – mennesker med utviklingshemning, kan være til nytte for alle som yter helse- og omsorgstjenester. I praksis er mennesker med utviklingshemning brukt som eksempler.

Del IV

Eksempler på prosedyre som sikrer god praksis

Individuell plan

For personer med behov for langvarige og koordinerte tjenester skal det utarbeides en individuell plan når vedkommende samtykker til dette. I utarbeidelsen av individuell plan legges grunnlaget for eventuell samhandling mellom tjenesteyterne, pårørende/verge og tros- og livssynsamfunnene. Her konkretiseres tjenestemottakerens ønsker og behov, og forståelsen av taushetsplikten avklares. Tilgang til ressurser og hvilke former for samhandling som er nødvendig, drøftes og avklares. Det er først når behovene og ønskene konkretiseres at det er mulig å få samhandlingen i gang. Om dette ikke er drøftet på forhånd, kan det bli tilfeldig hva tjenestemottaker får av tilbud.

Den tjenesteyter som har ansvar for å utarbeide individuell plan (koordinator), har også ansvar for å sikre at tros- og livssynsystematikken blir en del av samtalen når planen utarbeides, i den utstrekning dette er i samsvar med tjenestemottakerens ønsker. Når individuell plan ikke foreligger, bør tjenesteyter bidra til at tjenestemottakers eventuelle ønsker og behov for tros- og livssynsutøvelse innarbeides i andre planer.

Dagsplan, ukeplan, månedsplan og årshjul

Skal tjenestemottaker få mulighet til å praktisere sin tro og sitt livssyn slik han eller hun ønsker, bør ønsket praksis nedfelles i dags-, uke- og månedsplanene. Høytidene, og aktiviteter som kommer årlig, bør inn i tjenestemottakers årshjul. På samme måte som i øvrige planer, bør det gjøres rede for hva tjenestemottaker ønsker, hvilke tjenester det er snakk om og hvem som skal utføre dem. I tillegg bør det beskrives hvordan samhandlingen mellom tjenesteyterne og tros- og livssynsamfunnene skal praktiseres.

Ved særlige behov kan det også utarbeides en delplan for tjenestemottakerens tros- og livssynsutøvelse.

Utdrag fra relevante rettskilder

Grunnloven og internasjonale føringer og forpliktelser – menneskerettigheter og religionsfrihet - utdrag

Grunnloven § 2

Verdigrunnlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov skal sikre Demokrati, Retsstat og Menneskerettighederne.

Grunnloven § 16

Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. Den norske Kirke, en evangeliskluthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som saadan af Staten. Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsættes ved lov. Alle Tros- og Livssynssamfund skal understøttes paa lige Linje.

Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 9 (inntatt som vedlegg til menneskerettsloven)

Enhver har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet; denne rett omfatter frihet til å skifte sin religion eller overbevisning og frihet til enten alene eller sammen med andre og så vel offentlig som privat å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning, ved tilbedelse, undervisning, praksis og etterlevelse.

FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne slår fast at de alminnelige menneskerettigheter skal gjelde også for mennesker med nedsatt funksjonsevne. De som ratifiserer konvensjonen, påtar seg « å treffe alle lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak som er nødvendige for å virkeliggjøre de rettigheter som er nedfelt i denne konvensjon». Virkemidlene presiseres nærmere i de enkelte artiklene i konvensjonen. Konvensjonen ble vedtatt av FNs generalforsamling 13. desember 2006, og ratifisert av Norge 3. juni 2013. Se særlig artiklene 1 Formål, 4 Generelle forpliktelser, 19 Retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet, 21 Ytringsfrihet og meningsfrihet, 26 Habilitering og rehabilitering og 30 Deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyelser og idrett.

FNs standardregler

FNs standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemming ble vedtatt av FNs generalforsamling i 1993. Reglene er ikke juridisk bindende, men er gitt i form av anbefalinger til medlemslandene. De er imidlertid uttrykk for en sterk moralsk og politisk forpliktelse fra statenes side. Reglene fremhever målet om full deltakelse og likestilling for mennesker med funksjonsnedsettelse og peker på områder og tiltak som er av avgjørende betydning for å oppnå dette. Norge har sluttet seg til standardreglene, og i forordet til den norske oversettelsen fremhever daværende sosialminister hvor viktig det er at reglene blir praktisert og fulgt opp i det norske samfunnet. Standardreglene skal være et redskap og en veileder for staten, fylkeskommunene, kommunene og interesseorganisasjonene i utformingen av praktisk politikk for å nå målsettingen.

Full deltakelse og likestilling er tatt inn som en overordnet målsetting i vår nasjonale politikk for mennesker med funksjonsnedsettelse. Dette gjenspeiler seg i offentlige dokumenter, f.eks. regjeringens handlingsplaner for funksjonshemmede.

FNs standardregel 12 - Religion

«Statene skal oppmuntre til tiltak som gir mennesker med funksjonshemming mulighet til å delta på like vilkår i det religiøse liv i det samfunn de tilhører».

Utdrag av lover

Pasient- og brukerrettighetsloven §§ 1-1, 2-1a, 2-5, 3-1 og 4-1

§ 1-1 Formål

Lovens formål er å bidra til å sikre befolkningen lik tilgang på tjenester av god kvalitet ved å gi pasienter og brukere rettigheter overfor helse- og omsorgstjenesten.

Lovens bestemmelser skal bidra til å fremme tillitsforholdet mellom pasient og bruker og helse- og omsorgstjenesten, fremme sosial trygghet og ivareta respekten for den enkelte pasients og brukers liv, integritet og menneskeverd.

§ 2-1a Rett til nødvendig hjelp fra kommunens helse- og omsorgstjeneste

Pasient og bruker har rett til øyeblikkelig hjelp fra kommunen, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-5.

Pasient og bruker har rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen.

Pasient og bruker har rett til et verdig tjenestetilbud i samsvar med helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 første ledd, bokstav b.

Kommunen skal gi den som søker eller trenger helse- og omsorgstjenester, de helse- og behandlingsmessige opplysninger vedkommende trenger for å ivareta sin rett.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hva som skal anses som helse- og omsorgstjenester som pasient og bruker kan ha rett til.

§ 2-5 Rett til individuell plan

Pasient og bruker som har behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan i samsvar med bestemmelsene i helse- og omsorgstjenesteloven, spesialisthelsestjenesteloven og lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern.

§ 3-1 Pasientens og brukerens rett til medvirkning

Pasient og bruker har rett til å medvirke ved gjennomføring av helse- og omsorgstjenester. Pasienten har herunder rett til å medvirke ved valg mellom tilgjengelige og forsvarlige undersøkelses- og behandlingsmetoder. Medvirkningens form skal tilpasses den enkeltes evne til å gi og motta informasjon.

Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med pasient og bruker. Det skal legges stor vekt på hva pasienten og brukeren mener ved utforming av tjenestetilbud etter helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-2 første ledd nr. 6, 3-6 og 3-8. Barn under 18 år skal tas med på råd når barnets utvikling og modning og sakens art tilsier det.

Dersom pasienten ikke har samtykkekompetanse, har pasientens nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen med pasienten.

Ønsker pasient eller bruker at andre personer skal være til stede når helse- og omsorgstjenester gis, skal dette som hovedregel imøtekommes.

§ 4-1 Hovedregel om samtykke

Helsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke, med mindre det foreligger lovhjemmel eller annet gyldig rettsgrunnlag for å gi helsehjelp uten samtykke. For at samtykket skal være gyldig, må pasienten ha fått nødvendig informasjon om sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen.

Pasienten kan trekke sitt samtykke tilbake. Trekker pasienten samtykket tilbake, skal den som yter helsehjelp gi nødvendig informasjon om betydningen av at helsehjelpen ikke gis.

Helse- og omsorgstjenesteloven §§ 1-1, 3-1, 3-10 og 4-1

§ 1-1 Lovens formål

Lovens formål er særlig å:

- 1. forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne,*
- 2. fremme sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer,*
- 3. sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre*
- 4. sikre tjenestetilbudets kvalitet og et likeverdig tjenestetilbud,*
- 5. sikre samhandling og at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasient og bruker, samt sikre at tilbudet er tilpasset den enkeltes behov,*
- 6. sikre at tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet og*
- 7. bidra til at ressursene utnyttes best mulig.*

§ 3-1 Kommunens overordnede ansvar for helse- og omsorgstjenester

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester.

Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne.

Kommunens ansvar etter første ledd innebærer plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten, slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pliktens innhold.

Kommunens helse- og omsorgstjeneste omfatter offentlig organiserte helse- og omsorgstjenester som ikke hører under stat eller fylkeskommune.

Tjenester som nevnt i første ledd, kan ytes av kommunen selv eller ved at kommunen inngår avtale med andre offentlige eller private tjenesteytere. Avtalene kan ikke overdras.

§ 3-10 Pasienters og brukeres innflytelse og samarbeid med frivillige organisasjoner

Kommunen skal sørge for at representanter for pasienter og brukere blir hørt ved utformingen av kommunens helse- og omsorgstjeneste.

Kommunen skal sørge for at virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester omfattet av loven her, etablerer systemer for innhenting av pasienters og brukeres erfaringer og synspunkter.

Helse- og omsorgstjenesten skal legge til rette for samarbeid med brukergruppene organisasjoner og med frivillige organisasjoner som arbeider med de samme oppgaver som helse- og omsorgstjenesten.

Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven 1 § 3-1 nr. 1, skal i tillegg til det som fremgår av første og andre ledd, sørge for at samiske pasienters eller brukeres behov for tilrettelagte tjenester blir vektlagt ved utforming av tjenesten. Dette gjelder også den enkeltes utvidede rett til bruk av samisk språk i helse- og omsorgstjenesten etter sameloven § 3-5.

§ 4-1 Forsvarlighet

Helse- og omsorgstjenester som tilbys eller ytes etter loven her skal være forsvarlige. Kommunen skal tilrettelegge tjenestene slik at:

- a. den enkelte pasient eller bruker gis et helhetlig og koordinert helse- og omsorgstjenestetilbud,
- b. den enkelte pasient eller bruker gis et verdig tjenestetilbud,
- c. helse- og omsorgstjenesten og personell som utfører tjenestene blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter og
- d. tilstrekkelig fagkompetanse sikres i tjenestene.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommunens plikt etter første ledd bokstav d.

Helsepersonelloven § 4

§ 4 Forsvarlighet

Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.

Helsepersonell skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, og skal innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig. Dersom pasientens behov tilsier det, skal yrkesutøvelsen skje ved samarbeid og samhandling med annet kvalifisert personell. Helsepersonell har plikt til å delta i arbeid med individuell plan når en pasient eller bruker har rett til slik plan etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5.

Ved samarbeid med annet helsepersonell, skal legen og tannlegen ta beslutninger i henholdsvis medisinske og odontologiske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient.

Departementet kan i forskrift bestemme at visse typer helsehjelp bare kan gis av personell med særskilte kvalifikasjoner.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven §§ 1, 2 og 4

§ 1 Formål

Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.

§ 2 Virkeområde

Loven gjelder på alle samfunnsområder med unntak av familieliv og andre forhold av personlig karakter.

Loven gjelder i riket. Med unntak av §§ 3, 9, 10, 11 og 12 gjelder loven også på Svalbard og Jan Mayen, på installasjoner og fartøy i virksomhet på norsk kontinentalsokkel og på norske skip og luftfartøyer uansett hvor de befinner seg. Kongen kan gi forskrift om anvendelsen av lovens bestemmelser i §§ 3, 9, 11 og 12 på de områdene som er nevnt i andre punktum.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

§ 4 Forbud mot diskriminering

Direkte og indirekte diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne er forbudt.

Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnlattelse har som formål eller virkning at personer på grunn av nedsatt funksjonsevne blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.

Med indirekte diskriminering menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som fører til at personer på grunn av nedsatt funksjonsevne stilles dårligere enn andre.

Forskjellsbehandling som er nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller dem som forskjellsbehandles, anses ikke som diskriminering etter loven her. Forskjellsbehandling i arbeidslivet må i tillegg være nødvendig for utøvelsen av arbeid eller yrke.

Forbudet mot diskriminering i paragrafen her omfatter diskriminering på grunn av funksjonsevne som er nedsatt, antas å være nedsatt, har vært nedsatt eller vil kunne bli nedsatt, samt diskriminering av en person på grunn av dennes forhold til en person med nedsatt funksjonsevne.

Det er forbudt å medvirke til brudd på diskrimineringsforbudet i paragrafen her.

Diskriminering som skyldes mangelfull fysisk tilrettelegging, er uttømmende regulert i §§ 9 og 12.

Utdrag av forskrifter

Kvalitetsforskriften §§ 1 til 3

§ 1 Formål

Forskriften skal bidra til å sikre at personer som mottar pleie- og omsorgstjenester etter kommunehelse- tjenesteloven og sosialtjenesteloven får ivaretatt sine grunnleggende behov med respekt for det enkelte menneskets selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel.

§ 2 Virkeområde

Forskriften kommer til anvendelse ved kommunens gjennomføring av pleie- og omsorgstjenester, uavhengig av hvor tjenesten utføres. Dersom deler av disse tjenestene utføres av private, skal kommunen ved avtale sikre seg at denne forskriften også blir fulgt i den private partens utførelse av tjenestene.

§ 3 Oppgaver og innhold i tjenestene

Kommunen skal etablere et system av prosedyrer som søker å sikre at:

- tjenesteapparatet og tjenesteyterne kontinuerlig tilstreber at den enkelte bruker får de tjenester vedkommende har behov for til rett tid, og i henhold til individuell plan når slik finnes
- det gis et helhetlig, samordnet og fleksibelt tjenestetilbud som ivaretar kontinuitet i tjenesten
- brukere av pleie- og omsorgstjenester, og eventuelt pårørende/ verge/ hjelpeverge, medvirker ved utforming eller endring av tjenestetilbudet. Den enkelte bruker gis medbestemmelse i forbindelse med den daglige utførelse av tjenestene.

For å løse de oppgaver som er nevnt foran skal kommunen utarbeide skriftlige nedfelte prosedyrer som søker å sikre at brukere av pleie- og omsorgstjenester får tilfredsstillende grunnleggende behov. Med det menes bl.a.:

- oppleve respekt, forutsigbarhet og trygghet i forhold til tjenestetilbudet
- selvstendighet og styring av eget liv
- fysiologiske behov som tilstrekkelig næring (mat og drikke), variert og helsefremmende kosthold og rimelig valgfrihet i forhold til mat
- sosiale behov som mulighet for samvær, sosial kontakt, fellesskap og aktivitet
- følge en normal livs- og døgnrytme, og unngå uønsket og unødig sengeopphold
- mulighet for ro og skjermet privatliv
- få ivaretatt personlig hygiene og naturlige funksjoner (toalett)
- mulighet til selv å ivareta egenomsorg
- en verdig livsavslutning i trygge og rolige omgivelser
- nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling, rehabilitering, pleie og omsorg tilpasset den enkeltes tilstand
- nødvendig tannbehandling og ivaretatt munnhygiene
- tilbud tilrettelagt for personer med demens og andre som selv har vanskelig for å formulere sine behov
- tilpasset hjelp ved måltider og nok tid og ro til å spise
- tilpasset hjelp ved av- og påkledning
- tilbud om eget rom ved langtidsopphold
- tilbud om varierte og tilpassede aktiviteter

Verdighetsgarantien §§ 1 til 3

§ 1 Formål og virkeområde

Forskriften har som formål å sikre at eldreomsorgen tilrettelegges på en slik måte at dette bidrar til en verdig, trygg og meningsfull alderdom.

Forskriften gjelder den eldreomsorg som ytes i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven. Forskriften får anvendelse uavhengig av hvor tjenesten utføres. Forskriften klargjør hvordan tjenestetilbudet skal utformes for å sikre retten til nødvendige helse- og omsorgstjenester og et verdig tjenestetilbud.

§ 2 Tjenestens verdigrunnlag

De kommunale pleie- og omsorgstjenestene skal legge til rette for en eldreomsorg som sikrer den enkelte tjenestemottaker et verdig og så langt som mulig meningsfylt liv i samsvar med sine individuelle behov.

§ 3 Tjenestens innhold

Tjenestetilbudet skal innrettes i respekt for den enkeltes selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel og sikre at medisinske behov blir ivaretatt. For å oppnå disse målsettingene skal tjenestetilbudet legge til rette for at følgende hensyn ivaretas:

- a) En riktig og forsvarlig boform ut fra den enkeltes behov og tilstand.
- b) Et variert og tilstrekkelig kosthold og tilpasset hjelp ved måltider.
- c) Et mest mulig normalt liv, med normal døgnrytme og adgang til å komme ut, samt nødvendig hjelp til personlig hygiene.
- d) Tilby samtaler om eksistensielle spørsmål.
- e) Lindrende behandling og en verdig død.
- f) Å bevare eller øke sin mulighet til å fungere i hverdagen. Omsorgen skal bidra til habilitering og rehabilitering.
- g) Faglig forsvarlig oppfølging av lege og annet relevant personell, som sikrer kontinuitet i behandlingen.
- h) Tilby eldre som bor på helseinstitusjon enerom.

Forskrift for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie §§ 1-1, 4-4 og 4-6

§ 1-1

Denne forskrift gjelder sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie som nevnt i kommunehelsetjenesteloven § 1-3 annet ledd nr. 5. Med boform i denne forskrift menes også sykehjem.

§ 4-4

Beboerne skal ha adgang til å dyrke sine interesser og forme sin tilværelse som de ønsker i den utstrekning det er forenlig med den medisinske behandling, drift av boformen og av hensynet til andre beboere.

§ 4-6

Beboerne skal ha frihet til å leve i samsvar med sitt livssyn.

Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator §§ 1, 2, 4, 16 og 17

§ 1 Formålet med forskriften

Formålet med forskriften er å sikre at personer som har behov for sosial, psykososial eller medisinsk habilitering og rehabilitering, tilbys og ytes tjenester som kan bidra til stimulering av egen læring, motivasjon, økt funksjons- og mestringsevne, likeverdighet og deltakelse. Formålet er også å styrke samhandlingen mellom tjenesteyter og pasient og bruker og eventuelt pårørende, og mellom tjenesteytere og etater innen et forvaltningsnivå eller på tvers av forvaltningsnivåene.

Forskriften skal videre sikre at tjenestene tilbys og ytes

1. ut fra et pasient- og brukerperspektiv,
2. i eller nærmest mulig pasientens og brukerens vante miljø,
3. samordnet, tverrfaglig og planmessig,
4. i en for pasientens og brukerens meningsfylt sammenheng.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder for habiliterings- og rehabiliteringstjenester som tilbys og ytes etter helse- og omsorgstjenesteloven og spesialisthelsetjenesteloven.

I tillegg gjelder forskriften individuell plan som skal utarbeides etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-1, spesialisthelsetjenesteloven § 2-5 og psykisk helsevernloven § 4-1 og oppnevning av koordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-5a.

§ 4 Pasient- og brukermedvirkning

Kommunen og det regionale helseforetaket skal sørge for at den enkelte pasient og bruker kan medvirke ved gjennomføring av eget habiliterings- og rehabiliteringstilbud jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1. Med gjennomføring menes planlegging, utforming, utøving og evaluering.

Kommunen og det regionale helseforetaket bør legge til rette for at pasient- og brukerrepresentanter deltar i planlegging, utvikling og evaluering av re-/habiliteringsvirksomheten.

§ 16 Pasientens og brukerens rettigheter

Pasient og bruker med behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5. Vedkommende har rett til å delta i arbeidet med sin individuelle plan, og det skal legges til rette for dette, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1. Pårørende skal trekkes inn i arbeidet i den utstrekning pasienten og brukeren og pårørende ønsker det.

Dersom en pasient ikke har samtykkekompetanse, har vedkommendes nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen med pasienten eller brukeren, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1 tredje ledd.

Den individuelle planen gir ikke pasienten og brukeren større rett til helse- og omsorgstjenester enn det som følger av det øvrige regelverket.

Reglene i første ledd andre og tredje punktum og reglene i andre ledd gjelder tilsvarende ved oppnevning av koordinator.

§ 17 Samtykke

Individuell plan skal ikke utarbeides uten samtykke fra pasienten eller brukeren eller den som kan samtykke på vegne av vedkommende. Tilsvarende gjelder ved oppnevning av koordinator.

For pasienter gjelder pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4 om samtykke til helsehjelp.

Internkontrollforskrift i helsetjenesten §§ 1 til 5

§ 1 Formål

Formålet med forskriften er å bidra til faglig forsvarlige helse- og omsorgstjenester og at helse- og omsorgslovgivningen oppfylles gjennom krav til systematisk styring og kontinuerlig forbedringsarbeid i tjenestene.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder de virksomheter som omfattes av helse- og omsorgslovgivningen og er pålagt internkontrollplikt etter lov om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten § 3.

§ 3 Internkontroll

I denne forskriften betyr internkontroll systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av sosial- og helselovgivningen.

§ 4 Innholdet i internkontrollen

Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold og ha det omfang som er nødvendig for å etterleve krav fastsatt i eller i medhold av sosial- og helselovgivningen.

Internkontroll innebærer at den/ de ansvarlige for virksomheten skal:

- a) beskrive virksomhetens hovedoppgaver og mål, herunder mål for forbedringsarbeidet samt hvordan virksomheten er organisert. Det skal klart fremgå hvordan ansvar, oppgaver og myndighet er fordelt,
- b) sikre tilgang til aktuelle lover og forskrifter som gjelder for virksomheten,
- c) sørge for at arbeidstakerne har tilstrekkelig kunnskap og ferdigheter innenfor det aktuelle fagfeltet samt om virksomhetens internkontroll,
- d) sørge for at arbeidstakerne medvirker slik at samlet kunnskap og erfaring utnyttes,
- e) gjøre bruk av erfaringer fra pasienter/ tjenestemottakere og pårørende til forbedring av virksomheten,
- f) skaffe oversikt over områder i virksomheten hvor det er fare for svikt eller mangel på oppfyllelse av myndighetskrav,
- g) utvikle, iverksette, kontrollere, evaluere og forbedre nødvendige prosedyrer, instruksjer, rutiner eller andre tiltak for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelse av sosial- og helselovgivningen,
- h) foreta systematisk overvåking og gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt og bidrar til kontinuerlig forbedring i virksomheten.

§ 5 Dokumentasjon

Internkontrollen skal dokumenteres i den form og det omfang som er nødvendig på bakgrunn av virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse.

Dokumentasjonen skal til enhver tid være oppdatert og tilgjengelig.

Rundskriv

Rundskriv I-5/2007 - Aktiv omsorg – sentral del av et helhetlig omsorgstilbud

Aktiv omsorg

Regjeringen legger vekt på kultur, aktivitet og trivsel som helt sentrale og grunnleggende elementer i et helhetlig omsorgstilbud. En rekke undersøkelser tyder imidlertid på at det er på det sosiale og kulturelle området dagens omsorgstjenester kommer til kort, og at tilbud om dagaktiviteter mange steder framstår som det manglende mellomledd i omsorgskjeden. I St.meld. nr. 25 (2005-2006) *Mestring, mening og mangfold* peker Regjeringen på dette som en av de fem viktigste omsorgsutfordringer og legger opp til "Aktiv omsorg" som en hovedstrategi for framtidens omsorgstjenester. En slik strategi vil kreve større faglig bredde i omsorgssektoren med flere faggrupper og økt vekt på kulturtiltak, sosialpedagogikk, ergoterapi, fysioterapi og sosialt arbeid.

Regjeringen understreker samtidig kommunenes plikt til å bidra til at mennesker som ikke kan dra omsorg for seg selv eller som er helt avhengig av praktisk eller personlig hjelp også får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre, i tråd med formålsbestemmelsen i sosialtjenestelovens § 1-1. Dette gjelder tilsvarende for de som er innlagt i sykehjem eller boform med heldøgns omsorgs og pleie etter kommunehelse-tjenesteloven.

Individuelle tiltak

Kommunen skal etter sosialtjenesteloven § 4-3 yte et egnet tjenestetilbud til de som ikke kan dra omsorg for seg selv eller som er helt avhengig av praktisk eller personlig hjelp til å greie daglig-livets gjøremål. Begrepet dagliglivets gjøremål må i denne sammenheng forstås som mer enn rene omsorgsoppgaver. Dette gjelder også muligheten til i så stor grad som mulig å ta del i hverdagslivets opplevelser og aktiviteter, opprettholde kontakt med familie og sosialt nettverk, være i fysisk aktivitet, holde seg orientert og være aktiv med utgangspunkt i egne engasjement og interesser. Tilbud om dagaktiviteter er derfor også en del av det kommunale omsorgstjeneste-tilbudet. Det vises her til sosialtjenestelovens formålsparagraf og forskrift om kvalitet i omsorgs-tjenesten der det er presisert at tjenester etter loven skal dekke grunnleggende behov. Grunnleggende behov skal etter forskriften dekkes gjennom tilbud om varierte og tilpassede aktiviteter. I lys av formålsparagrafen og kvalitetsforskriften omfatter kommunenes plikt derfor også tjenester som skal dekke den enkeltes behov for aktivitet.

Kommunen skal i samarbeid med klienten fastsette det konkrete tjenestetilbudet. Etter sosial-tjenesteloven § 4-2 bokstav b, er kommunene pålagt å organisere støttekontakt som en tjeneste etter loven. Støttekontakt skal hjelpe til med å fylle et behov for aktivitet og kontakt med andre, og skal kunne tilbys både yngre og eldre med nedsatt funksjonsevne eller psykiske problemer, og personer med utviklingshemming. Dersom tilbud om støttekontakt ikke anses som hensikts-messig i det enkelte tilfellet, skal kommunen tilby et mer tilpasset tilbud. Sosialtjenestelovens opplisting av lovpålagte tjenester i § 4-2 er på den måten ikke å forstå uttømmende.

Forebygging og avlastning

Det er grunn til å peke på at godt utbygde dagaktivitetstilbud sammen med hjemmetjenester i mange tilfeller kan bidra til å forhindre eller utsette institusjonsinnleggelse. Slike tilbud kan også være avgjørende avlastningstiltak for nære pårørende som står i en krevende omsorgssitua-sjon. Regjeringen vil spesielt peke på den betydningen dagaktivitetstilbud har for mennesker med ulike demenslidelser eller andre med langvarige og sammensatte sykdomsforløp eller nedsatt funksjonsevne.

Generelle tiltak

Sosialtjenesten skal etter sosialtjenesteloven § 3-1 arbeide for at det blir satt i verk velferds- og aktivitetstiltak for barn, eldre og funksjonshemmede og andre som har behov for det. Dette innebærer ikke at kommunen alltid selv skal iverksette generelle aktivitetstiltak som fritidsklubber eller eldresenter, men at kommunen pålegges å ta aktivt del i arbeidet med å iverksette slike tiltak og bidra til at de er en naturlig del av ethvert lokalsamfunn.

Regjeringen vil understreke den viktige forebyggende betydning fritidsklubber, eldresentra og lignende tiltak har i nærmiljøet som arena for sosial kontakt og bygging av sosiale nettverk. Hvilke forebyggende aktiviserings- og velferdstiltak en kommune skal tilby vil variere ut fra lokale behov og forutsetninger. En kommune kan selv velge å drive slike tiltak, eller tilby tiltak i samarbeid med andre, gjerne lokale frivillige organisasjoner.

Det har vært reist spørsmål om aktivitetstilbud og andre sosiale tiltak, som for eksempel drift av eldresentre bør være en lovregulert oppgave for kommunene. Hvordan tjenestene skal reguleres i framtida vil bli vurdert i arbeidet med oppfølging av NOU 2004:18 Helhet og plan i sosial- og helsetjenestene.

Med vennlig hilsen

Andreas Disen
Ekspedisjonssjef

Anne Cathrine Haug Jørgensen
avdelingsdirektør

**DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT**

Rundskriv

Landets kommuner
Landets fylkesmenn

Nr.
I - 6/2009

Vår ref
200903468 SB/KTA

Dato
1. desember 2009

Rett til egen tros- og livssynsutøvelse

Helse- og omsorgsdepartementet ønsker med dette rundskrivet å sikre at de som er avhengige av praktisk og personlig bistand fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten, også får ivaretatt sine muligheter til egen tros- og livssynsutøvelse, i tråd med de grunnlovsfestede bestemmelser om religionsfrihet og ytringsfrihet.

Av FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter framgår det at enhver skal ha rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Denne grunnleggende rettigheten omfatter også de som på grunn av sykdom eller nedsatt funksjonsevne trenger bistand og tilrettelegging for å utøve sin tro eller livssyn etter eget valg.

I forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene går det fram av formålsbestemmelsen at personer som mottar pleie- og omsorgstjenester etter kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven skal få *"ivaretatt sine grunnleggende behov med respekt for det enkeltes menneskets selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel"*. Retten til tros- og livssynsutøvelse er et slikt grunnleggende behov, selv om det ikke eksplisitt er tatt med i opplistingen i forskriftens § 3. Av sykehjemsforskriftens § 4-6 framgår at *beboerne skal ha frihet til å leve i samsvar med sitt livssyn*. I dette må det innfortolkes en plikt for helse- og omsorgstjenesten til å legge til rette for den enkeltes mulighet til fri tros- og livssynsutøvelse.

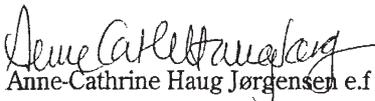
I Helsedirektoratets veileder til forskrift om individuell plan knyttes tjenestemottakerens ytrings- og trosfrihet til prinsippet om medbestemmelse ved

Postboks 8011 Dep, 0030 Oslo
Telefon 22 24 90 90 Telefaks 22 24 95 78

utforming av det tilbudet som skal gis. Det blir understreket at det er tjenesteyter som sammen med tjenestemottakeren og hans/hennes nærmeste har ansvar for å tilrettelegge for tros- og livssynsutøvelse. Kartlegging av behovet den enkelte har på dette området og påfølgende kontakt og samarbeid med tros- og livssynssamfunn, blir nevnt som konkrete tiltak som kan nedfelles i individuell plan for å sikre ivaretagelse av viktige sider i et menneskes liv. For mange vil det for eksempel kunne være av sentral betydning å få mulighet og tilgang til samtaler om eksistensielle spørsmål. Dette innebærer et mer aktivt ansvar for å sette seg inn i livshistorien og legge til rette for den enkelte.

For den kommunale helse- og sosialtjenesten innebærer dette et ansvar for å sikre tilrettelegging av et omsorgstilbud der også kulturelle og åndelige behov blir ivaretatt i samsvar med den enkeltes ønske, bakgrunn og tilhørighet. Det forutsettes på denne bakgrunn at den kommunale helse- og omsorgstjenesten inngår nødvendig samarbeid med aktuelle livssynsorganisasjoner i tillegg til den enkeltes sosiale nettverk, familie og lokalsamfunn, for å sikre at den enkelte brukers mulighet for tros- og livssynsutøvelse ivaretas.

Med vennlig hilsen

Anne-Cathrine Haug Jørgensen e.f
avdelingsdirektør

Steinar Barstad
prosjektleder

Den norske kirkes betjening av
mennesker med utviklingshemning

likeverd inkludering tilrettelegging

Uttalelse fra Kirkerådet november 2009

Vedtak fra Kirkemøtet april 2012

 DEN NORSKE KIRKE
Kirkerådet

© Kirkerådet 2012

*Kirkerådets materiellekspedisjon
Postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo
E-post: materiell@kirken.no
Tlf.: 23 08 12 00 Faks: 23 08 12 01*

gjennom livet

Uttalelse fra Kirkerådet 15. november 2009

Likeverd, inkludering og tilrettelegging

Den norske kirke skal være en kirke for alle. Alle kirkens medlemmer, uavhengig av livssituasjon, skal ha mulighet til å delta og høre til i den lokale kirkens fellesskap. For mennesker med utviklingshemning er dette ikke like selvsagt. Mange kommer aldri så langt som til kirkedøren, fordi ingen inviterte dem inn eller bekreftet at de var en del av menighetens fellesskap.

Med denne uttalelsen ønsker Kirkerådet å holde fram den retten mennesker med utviklingshemning har til å delta i kirkens fellesskap og minne om kirkens ansvar for å legge forholdene til rette for dette.

Kirkemøtet har i sitt visjonsdokument *I Kristus, nær livet* beskrevet Den norske kirke som *en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke*. Med dette som utgangspunkt vil Kirkerådet løfte fram følgende beskrivelse som en målsetting for Den norske kirke som skal være:

- *En bekjennende kirke* som i ord og gjerning viser at mennesker med utviklingshemning har en uendelig verdi.
- *En misjonerende kirke* som formidler evangeliet i ord og handlinger på en slik måte at det kommuniserer med mennesker med utviklingshemning.
- *En tjenende kirke* som gir mennesker med utviklingshemning mulighet til å være en naturlig del av menighetenes fellesskap der alle gir og mottar omsorg.
- *En åpen kirke* som lytter til den livs- og troserfaring mennesker med utviklingshemning har og som åpner opp for mangfoldet av trosuttrykk.

Med basis i uttalelsen *Den norske kirkes identitet og oppdrag* (sak KM 11/04) vil Kirkerådet konkretisere den rettmessige plass mennesker med utviklingshemning har i kirkens liv ved følgende:

- 1.) Den norske kirke har sitt grunnlag i Jesu liv, død og oppstandelse. Den består av mennesker som ved dåpen er satt inn i fellesskap med Gud og med hverandre. Dette betyr at alle døpte har lik rett til å tilhøre kirkens fellesskap. Mennesker med utviklingshemning må gis samme mulighet til å delta i kirkens fellesskap som alle andre.

- 2.) Troen er en gave som skapes av den treenige Gud, uavhengig av intellektuell utrustning eller kommunikasjonsevne. Troen er Guds verk, ikke en menneskelig prestasjon.
- 3.) Den norske kirke vil bekrefte og ivareta alle døpte som likeverdige medlemmer, og legge forholdene til rette slik at mennesker med utviklingshemning kan se gudstjenesten og menighetsfellesskapet som et sted der de kan uttrykke og finne styrke for troen ved å både motta fra og gi til fellesskapet.
- 4.) Den norske kirke rommer et mangfold av tradisjoner og uttrykksformer. Dette er en rikdom. Mennesker med utviklingshemning vil med sin tros- og livserfaring gi et unikt bidrag til både trosliv og teologi.
- 5.) I noen livsfaser og situasjoner kan det være vanskeligere enn ellers å benytte seg av lokalmenighetens tilbud. Mennesker med utviklingshemning vil i stor grad kunne være med i det ordinære fellesskapet, men vil ofte være avhengige av hjelp for å kunne delta. For kirken er det viktig at personer med utviklingshemning får den nødvendige støtten slik at den enkelte kan delta ut fra egne forutsetninger.
- 6.) En kirke hvor mennesker med utviklingshemning ikke får mulighet til å være en del av menighetsfellesskapet, blir selv en kirke med redusert funksjonsevne. Med sin tilstedeværelse og sine gaver har mennesker med utviklingshemning en viktig funksjon i kirkens liv.
- 7.) Religions- og livssynsfriheten er en grunnleggende menneskerett i Norge og i andre land. Den bekrefter enhver rett til å velge religiøs og livssynsmessig tilknytning. Den norske kirke har her en dobbel forpliktelse, å forsvare retten til fri religionsutøvelse for mennesker med utviklingshemning i andre religioner og tros-samfunn, og å samtidig sikre at sine egne medlemmer med utviklingshemning får reell mulighet til trosutøvelse alene og i fellesskap med andre.
- 8.) Den norske kirke erkjenner at den er en del av en historie der den retten mennesker med utviklingshemning har til å utøve sin tro i kirkens fellesskap, lenge har blitt oversett. Den norske kirke vil bekrefte at personer med utviklingshemning hører til i menighetens fellesskap som fullverdige medlemmer.

gjennom livet

Vedtak fra Kirkemøtet 2012

Inkludering og tilrettelegging. Mennesker med utviklingshemming i Den norske kirke

Kirkemøtekomiteens merknader

Komiteen understreker at alle mennesker har det samme menneskeverdet. Ingen egenskaper eller kvaliteter i mennesket gir det mer eller mindre verd. Gud elsker ethvert menneske like høyt og uten forbehold, og vil at alle mennesker skal leve i samfunn med seg og oppleve troen som en gave.

Kirkens oppdrag er å legge til rette slik at alle kan få mulighet til å leve i samfunn med Gud. Hvis noen av medlemmene utelukkes, blir ikke fellesskapet helt. Når alle deltar, fører det til gjensidig berikelse. En kirke som gir rom for det menneskelige mangfoldet, er en kirke med stort potensiale for vekst og utvikling. Utviklingshemmedes tro og livserfaring gir impulser til hele fellesskapet

Komiteen fremhever at gudstjenesten er for alle. I gudstjenesten er den enkelte en del av det større fellesskapet der ingen har forrang framfor andre. Det samme gjelder innen trosopplæringen. Dette utfordrer både liturgien, forkynnelsen, undervisningen og det sosiale fellesskapet. Dessuten utfordrer det kirkebygningenes og andre aktuelle lokalers universelle utforming.

Flere menigheter har gjort et godt arbeid med dette over tid. Kirkemøtet er takknemlig for den innsatsen som gjøres. Likevel er det langt igjen til at kirken er det inkluderende fellesskapet som den skal være.

Komiteen påpeker at det er en klar sammenheng mellom våre holdninger til født og ufødt liv. Hvordan vi behandler ufødte barn med funksjonshemninger, berører også vårt syn på fødte mennesker i tilsvarende situasjon.

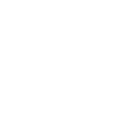
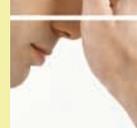
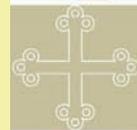
Kirkemøtets vedtak

- 1.) Alle mennesker skal ha samme mulighet til å delta og høre til i den lokale kirkes fellesskap som likeverdige medlemmer, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Kirkemøtet slutter seg til den prinsipielle forståelsen som kommer til uttrykk i Kirkerådets uttalelse *Den norske kirkes betjening av mennesker med utviklingshemning. Likeverd, inkludering og tilrettelegging* (sak KR 57/2009). Kirkemøtet ber om at denne uttalelsen legges til grunn for arbeidet i lokalmenigheten, og at dette området synliggjøres i menighetenes og bispedømmenes planer og rapporter. Kirkemøtet framholder dessuten at anliggendet i *Strategiplan for samisk kirkeliv* om rett til eget språk og kultur må realiseres også for mennesker med utviklingshemning innen den samiske befolkningen.
- 2.) Alle kirkens organer skal sikre at mennesker med utviklingshemning får en reell mulighet til å høre til og delta i sin lokale menighet. De som har problemer med å være i et stort fellesskap, må få tilbud som sikrer deltakelse og tilhørighet på andre måter.
- 3.) Kirkemøtet understreker den forpliktelsen vi som kirke har til å inkludere familier som får barn med spesielle behov, i menighetenes liv på en likeverdig måte.
- 4.) For at kirken skal kunne inkludere mennesker med utviklingshemning ut fra deres egne forutsetninger og på en likeverdig måte, kreves det kunnskaps- og kompetanseutvikling på alle nivå i kirken. Kirkemøtet oppfordrer derfor institusjonene som utdanner til kirkelig tjeneste, til å styrke denne tematikken både innen grunnutdanningen og i etter- og videreutdanningen. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet tar initiativ til å utvikle opplæringsprogram for menigheter og kirkelig personell som gjør kirken bedre i stand til å inkludere mennesker med utviklingshemning.
- 5.) Kirkemøtet ber bispedømmerådene om å sikre at menighetene har tilgang til ressurspersoner som kan ivareta veilednings- og kompetanseutvikling for å sikre tros- og livssynsutøvelse for mennesker med utviklingshemning. Denne tilretteleggingen må ivaretas overfor både menigheter og kommuner, og må skje i samarbeid med pårørende, verger og andre som ivaretar interessene til personer med utviklingshemning. Også fellesrådene har et ansvar her. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet finner en permanent ordning på nasjonalt nivå for å ivareta det faglige ansvaret for inkludering av mennesker med utviklingshemning.

gjennom livet

- 6.) Kirkemøtet understreker viktigheten av å opprette flere diakonstillinger. Gode personellmessige ressurser er svært viktig for at visjonen om en kirke for alle kan realiseres lokalt.
- 7.) Kirkemøtet understreker at hver enkelt menighet har ansvar for holdningskapende arbeid, slik at den enkelte kan bidra til at alle kan delta i det kristne fellesskapet.
- 8.) utfordringer til offentlige myndigheter:
- a.
Kirkemøtet vil sterkt framholde samfunnets forpliktelse til å sørge for at de familiene som har barn med spesielle behov, får den hjelp og støtte som de trenger og har rett på. Kirkemøtet oppfordrer Regjeringen til å framskynde arbeidet med å ratifisere FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne, som ble vedtatt i FNs generalforsamling 13. desember 2006 og som Norge har undertegnet.
- b.
Kirkemøtet ber myndighetene sørge for at helse- og omsorgstjenesten ivaretar den enkeltes rett til fri tros- og livssynsutøvelse (jfr Rundskriv 1 – 6/2009 og brev til fylkesmenne-
ne vedrørende implementering av rundskrivet). Kirken skal kunne bidra med kompetanse på dette området.
- c.
Kirkemøtet går i mot forslaget om å innføre tilbud om tidlig ultralyd for alle og slutter seg til Bispemøtets uttalelse om denne saken (BM 13/12) som ble vedtatt i februar 2012. Kirkemøtet vil advare mot en praksis som kan føre til at fostre med Downs syndrom eller tilsvarende funksjonshemninger velges bort ved abort. Dette kan i praksis fungere som sortering av mennesker og rangering av liv.
- (Enstemmig vedtatt).

*«Alle kirkens organer skal sikre at mennesker med utviklingshemning får en reell mulighet til å høre til og delta i sin lokale menighet.
Kirkemøtet understreker at hver enkelt menighet har ansvar for holdningsskapende arbeid, slik at den enkelte kan bidra til at alle kan delta i det kristne fellesskapet.»*

Fra Kirkemøtets vedtak i sak KM 9/12

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler	Klasse	Saksmappe	Gradering
Olav Martin Bjørnsen	411	21/00028-342	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Referat fra møte i BUF 20.4.22

Saksframlegg

Organisasjonen Barne og Unge i Fjellhamar menighet hadde styremøte den 20. april. Saker som ble behandlet var:

- Oppfølging etter BUF sitt årsmøte
- Londontur 2022
- Samarbeidsavtale

Neste styremøte i BUF er lagt til onsdag 1. juni 2022

Forslag til vedtak

Skriv inn teksten her.

Referat fra møte 20.04.22, kl 20.15

Sted: Fjellhamar kirke

Tilstede: Sigrun Skårberg, Marthe Lian Skjælaaen og Espen Hægeland

Fraværende: Hans Gravset, Ida Jørgensen, Karine Furnes Eriksen og Brynjar Sætre

Saksliste

1. Intro Fjellhamar menighet og BUF

Utsettes, tas opp ved behov.

2. Oppdatering spørsmål etter årsmøtet

Habilitet revisor/regnskapsfører, kontingent Skårer

Espen har sjekket med kirkeverge, spørsmål ift habilitet antas å være i orden. Espen sjekker allikevel med BRREG.

Følgende melding er 21.04.22 sendt BRREG:

Organisasjonen BUF er en frivillig organisasjon som jobber med barn og unge tilknyttet Fjellhamar menighet. Organisasjonen har et tett samarbeid med Fjellhamar menighet, og har ingen egen virksomhet utover hva som inngår i Fjellhamar menighets arbeid. Allikevel er BUF en selvstendig organisasjon, og ansvarlig for egen virksomhet og økonomi. BUF har ingen ansatte. Ved årsmøtet 2022 ble det valgt en person til vervet; "lek-revisor". Denne personen er nå forlovet med en ansatt i Fjellhamar menighet, som jobber med en del av aktivitetene BUF har ansvar for. Vårt spørsmål er om dette er i strid med noen av prinsippene for god regnskaps-/revisjonsskikk eller lignende.

På vegne av BUF

Espen Hægeland

Kontingentsats for aktiviteter tilknyttet BuskMen i Skårer er 200,- pr skoleår.

3. Info Londontur

Espen orienterte. «8 personer på tur. 24 deltakere. Evaluering blant ledere og deltakere viser at det var en meget vellykket tur. Turen var etterlengtet, da den tidligere har vært «koronaavlyst» 3 ganger.

Vi besøkte menighetene Hillsong London, HTB og Soul Survivour, i tillegg til å delta på Evensong i StPauls.

Ungdommene (lettmelkere og helmelkere) kommenterer at de fikk mest utbytte av Soul Survivour, HTB og Hillsong, i prioritert rekkefølge.

Turen kostet 4000,- pr. deltaker, og dekket alt med unntak av ett måltid pr. dag. Organisasjonens beredskapsplan ble benyttet under turen, dog uten at det var nødvendig å ta den i bruk.

4. Status samarbeidsavtale

Avtalen skal nå være klart for signering

Marthe og Espen har vært i samarbeidsmøte med MR. Det oppleves at det er et godt samarbeid, dette ønskes å videreføres. Referat leses av MR, invitasjon sendes til de respektive årsmøter.

5. Konstituering av styret

Utsettes til neste møte.

Styret bes om å vurdere, frem mot neste møte hvilke roller de kan inneha.

Evt. Neste møte onsdag 1. juni kl 18.00

DEN NORSKE KIRKE

Fjellhamar menighet

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler	Klasse	Saksmappe	Gradering
Olav Martin Bjørnsen	411	21/00028-345	Ugradert

Råd/utvalg	Saksnummer	Møtedato
Fjellhamar menighetsråd		

Nytt fra stab, utvalg, BUF og Lørenskog kirkelige fellesråd

Saksframlegg

Menighetsrådet orienteres om relevante saker fra stab, utvalg, BUF og Fellesrådet siden sist avholdte menighetsrådsmøte

Forslag til vedtak

Skriv inn teksten her.